

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Bkt ja kestävä hyvinvointi

Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen

Bkt ja kestävä hyvinvointi

Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen

Julkaisija
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

KUVAILEHTI
31.5.2011

Tekijät
Asiantuntijaryhmä

Julkaisun laji
Raportti

Toimeksiantaja
Valtioneuvoston kanslia

Toimielimen asettamispäivä

Julkaisun nimi

Bkt ja kestävä hyvinvointi. Yksi luku ei riitä suomalaisen yhteiskunnan tilan kuvaamiseen

Tiivistelmä

Pääministeri Mari Kiviniemen hallitus ilmoitti ohjelmassaan (22.6.2010) käynnistävänsä "– valmistelun kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti laajemman kehitysindikaattorin käyttöön ottamiseksi bruttokansantuotteen rinnalle lähivuosina. Tällaiset indikaattorit kuvaavat talouden kehityksen lisäksi inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa." Valmistelutehtävää varten valtioneuvoston kanslia asetti asiantuntijaryhmän ajalle 1.10.2010–31.5.2011. Uusien mittareiden tarkastelun ohella hankkeen keskeinen tavoite oli tehdä ehdotuksia toimista, joilla nykyistä laajempi hyvinvoinnin näkökulma tuodaan vahvemmin mukaan julkiseen keskusteluun ja poliittiseen päätöksentekoon.

Asiantuntijaryhmän suositukset perustuvat siihen, että kansalaisten hyvinvointia kuvaavan informaation tuottamisessa Suomen on tärkeää toimia yhdessä kansainvälisen toimijakentän kanssa niin, että kansainvälinen vertailtavuus turvataan. Työn aikana hyvinvoinnin mittaamisessa on kansainvälisellä kentällä tapahtunut paljon kehitystä, jota asiantuntijaryhmä on seurannut. Asiantuntijaryhmän mielestä indikaattoreiden jatkuvaa kehittämistä tarvitaan päättäjien informoimiseksi hyvinvoinnin ja ympäristön tilan kehityksestä. Lisäksi on tärkeää edistää hyvinvointia laaja-alaisesti kuvaavien indikaattoreiden käyttöä monipuolisen viestinnän avulla.

Asiantuntijaryhmän suositukset tiivistyvät seuraaviin ehdotuksiin:

1) Hyvinvoinnin mittaristo

Hallitus nimittää pikaisesti hyvinvointitutkimuksen näkökulmasta keskeisten tutkimuslaitosten ja Tilastokeskuksen nimeämien asiantuntijoiden muodostaman työryhmän kehittämään tässä raportissa annettavien suuntaviivojen mukaisesti tiiviin hyvinvoinnin mittariston, joka tarjoaa havainnollisen kokonaiskuvan kansalaisten hyvinvoinnin tilasta ja kestävydestä. Hyvinvointimittaristoon koottavien indikaattoreiden mielekkyyttä kansalaisten kannalta arvioidaan erikseen. Tilastokeskus koordinoi työryhmän kehittämän mittariston ylläpitoa Findikaattori.fi-palvelussa.

2) Findikaattori.fi-palvelun kehittäminen

Valtioneuvoston kanslian ja Tilastokeskuksen yhteistä Findikaattori.fi-palvelua kehitetään keskeiseksi yhteiskunnan hyvinvointitiedon portaaliksi. Tämä edellyttää uusien indikaattoreiden lisäämistä palveluun, jo käytössä olevien indikaattoreiden kehittämistä sekä myös mahdollisesti kokonaan uusien indikaattorien luomista tunnistettujen tietotarpeiden, muuttuvan tietopohjan ja kansainvälisten suositusten mukaisesti. Palvelun käyttäjäkuntaa pyritään laajentamaan kehittämällä sen käytettävyyttä ja lisäämällä markkinointia. Findikaattorin kehitystyölle suunnataan lisäresursseja.

3) Säännölliset hyvinvoinnin arviointifoorumit

Hyvinvointia sekä yhteiskunnan ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyttä koskevan tiedon painoarvon ja käytön edistämiseksi sekä julkisen keskustelun lisäämiseksi järjestetään säännöllisesti korkean tason keskustelu- ja arviointitilaisuuksia. Tilaisuuksissa arvioidaan yhteiskunnan tilaa eri näkökulmista ja tarjotaan päättäjille asiantuntijatietoa konkreettisten politiikkaratkaisujen taustaksi. Myös hyvinvoinnin mittariston päivitykset julkaistaan hyvinvointifoorumien yhteydessä. Näihin pääministerin johdolla kokoontuviin foorumeihin kutsutaan tutkijoita, virkamiehiä, tiedontuottajia ja poliitikkoja sekä kansalais- ja työmarkkinajärjestöjen edustajia. Foorumien järjestämisestä vastaa valtioneuvoston kanslia.

Avainsanat

Hyvinvoinnin mittaaminen, indikaattorit, mittaristo, yhteiskunnan kehitys

Sarjan nimi ja numero

Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 12/2011

ISSN

ISBN (painettu)

Kokonaissivumäärä

34

Kieli

Fi

Luottamuksellisuus

julkinen

ISBN (PDF)

Kustantaja ja jakelu

Valtioneuvoston kanslia
Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut
Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi

Taitto

Valtioneuvoston kanslia/Politiikka-analyysiyksikkö

Painopaikka

Valtioneuvoston kanslia

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 31.5.2011	
Författare Expertgruppen		Typ av publikation Rapport	
		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
		Datum då utredningen tillsattes	
Publikationens namn BNP och hållbar välfärd. Ett siffertal räcker inte för att beskriva samhällsläget i Finland			
Sammandrag			
<p>Statsminister Mari Kiviniemis regering meddelade i sitt program (22.6.2010) att den börjar "– bereda förfaranden som innebär att man under de närmaste åren vid sidan av bruttonationalprodukten tar i bruk mer omfattande utvecklingsindikatorer. Dessa indikatorer beskriver dels den ekonomiska utvecklingen, dels också människornas välbefinnande och miljöns tillstånd." Statsrådets kansli tillsatte en expertgrupp för perioden 1.10.2010-31.5.2011 med uppgift att bereda förfarandena. Vid sidan av att granska nya indikatorer var projektets viktigaste mål att lägga fram förslag för att ta med ett mera omfattande välbefinnandeperspektiv i den offentliga debatten och det politiska beslutsfattandet.</p> <p>Expertgruppens rekommendationer har sin grund i vikten av att Finland för att säkra internationell jämförbarhet samarbetar med internationella aktörer när sådan information som beskriver medborgarnas välfärd produceras. Under arbetets gång har mätningen av välfärd utvecklats mycket på ett internationellt plan och expertgruppen har följt denna utveckling. Expertgruppen anser att indikatorerna fortgående bör utvecklas för att beslutsfattarna ska kunna informeras om utvecklingen av välfärden och miljöns tillstånd. Det är också viktigt att man genom en mångsidig kommunikation främjar användningen av indikatorer som beskriver välfärden ur ett brett perspektiv.</p> <p>Expertgruppens rekommendationer kan sammanfattas i följande förslag:</p> <p><i>1) Indikatorer för välfärd</i> Regeringen tillsätter med det snaraste en arbetsgrupp med experter som utsetts av de, ur ett välfärdsforskningsspektiv centrala forskningsinstituterna samt av Statistikcentralen. Arbetsgruppen ska enligt riktlinjerna i rapporten utveckla sammanhängande indikatorer för välfärd som ger en överskådlig helhetsbild av välfärdens tillstånd och hållbarhet. Ändamålsenligheten i fråga om de indikatorer som ska användas för att mäta välfärd kommer separat att bedömas ur medborgarnas synvinkel. Statistikcentralen samordnar upprätthållandet av de indikatorer som arbetsgruppen har utvecklat i webbtjänsten Findikator (Findikator.fi).</p> <p><i>2) Vidareutveckling av webbtjänsten Findikator</i> Findikator-tjänsten, som förvaltas av Statsrådets kansli och Statistikcentralen gemensamt, ska utvecklas till en central portal för kunskap om välfärd i samhället. Detta förutsätter att man lägger till nya indikatorer till webbtjänsten, utvecklar de indikatorer som redan används och eventuellt skapar helt nya indikatorer enligt de identifierade kunskapsbehoven, det föränderliga kunskapsunderlaget och de internationella rekommendationerna. Genom att utveckla användbarheten och öka marknadsföringen strävar man efter att utvidga tjänstens användargrupp. Till utvecklandet av webbtjänsten Findikator riktas tilläggsresurser.</p> <p><i>3) Regelbundna forum för bedömning av välfärd</i> För att främja välfärd, betydelsen och användningen av den kunskap som gäller ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet i samhället samt för att främja den offentliga debatten kommer regelbundet återkommande diskussions- och bedömningsmöten på hög nivå att ordnas. Under mötena bedöms man samhällsläget ur olika synvinklar och erbjuder beslutsfattarna expertkunskap som grund för konkreta politikbeslut. I samband med välfärdsforumen kommer också uppdateringar av välfärdsindikatorerna att publiceras. Till dessa forum som leds av statsministern kallas forskare, tjänstemän, informationsproducenter och politiker samt representanter för frivilligorganisationer och arbetsmarknadsorganisationer. Statsrådets kansli svarar för ordnandet av forumen.</p>			
Nyckelord Mätning av välfärd, indikatorer, mätare, samhällsutveckling			
Publikationsseriens namn och nummer Statsrådets kanslis rapportserie 12/2011		ISSN	ISBN (tryck)
Sidantal 34	Språk Fi	Sekretessgrad Offentlig	ISBN (PDF)
Förläggare och distribution Statsrådets kansli Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi		Layout Statsrådets kansli/Enheten för politikanalys	
		Tryckort Statsrådets kansli	

Sisälllys

1	PÄÄTTÄJÄT KAIPAAVAT LISÄÄ TIETOA HYVINVOINNISTA	7
1.1	Keskustelu uusista mittareista bruttokansantuotteen rinnalle	7
1.2	Asiantuntijaryhmä ja tehtäväksianto	9
2	HYVINVOINNIN JA YMPÄRISTÖNTILAN MITTAAMISELLE VALMIINA MONIA KEINOJA	11
2.1	Keskeiset kotimaiset hyvinvoinnin mittaristot	12
2.2	Kartoitus mahdollisista hyvinvoinnin yhdistelmäindikaattoreista	14
3	KANSAINVÄLINEN KEHITTÄMISTYÖ	16
3.1	”ESS Sponsorship Group on Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development” toteuttaa SSF-komitean suosituksia	16
3.2	OECD:n ”Measuring progress”-hankkeen uusi hyvinvoinnin mittaristo	18
3.3	Ison-Britannian hyvinvointityössä kansalaisten mielipide tärkeää	19
3.4	Saksan liittopäivät etsii yhtä indikaattoria täydentämään bkt:tä	20
3.5	Muissa Pohjoismaissa keskustelu hyvinvoinnin mittaamisesta vähäistä	20
3.6	Päätelmiä kansainvälisistä suuntaviivoista	21
4	ASiantuntijaryhmän ehdotukset toimenpiteiksi	21
4.1	Kehitetään tiivis hyvinvoinnin mittaristo	22
4.1.1	Mittariston rakenne	22
4.1.2	Valintakriteerit mittariston indikaattoreille	24
4.1.3	Alustavia ehdotuksia mittariston indikaattoreiksi	25
4.2	Kehitetään Findikaattori.fi-palvelua	27
4.2.1	Sisältö	27
4.2.2	Käytettävyys ja markkinointi	28
4.3	Lisätään julkista keskustelua hyvinvoinnista ja käynnistetään korkean tason arviointi-foorumit	28
5	ASiantuntijaryhmän suositusten toimeenpano	29
5.1	Hyvinvoinnin mittaristo	29
5.2	Findikaattori.fi-palvelu	30
5.3	Säännölliset arviointi-foorumit	30
6	YHTEENVETO	30
	LÄHTEET	33

1 PÄÄTTÄJÄT KAIPAAVAT LISÄÄ TIETOA HYVINVOINNISTA

1.1 Keskustelu uusista mittareista bruttokansantuotteen rinnalle

Ihmisiä on kautta aikain motivoinut halu tunnistaa ja edistää paremmin toimivan yhteiskunnan piirteitä. Amartya Senin (1999) mukaan yhteiskuntaa kehittääksemme valintojemme on perustuttava järkisyihin. Olennaista hänen mukaansa on myös se, että nämä perustelut voidaan asettaa osaksi sopivaa arviointikehikkoa. Ilman määrällistä ja laadullista viitekehystä kehittämisohjelmat ja ihmisten hyvinvointia edistävät toimet ovat vailla kestäväää perustaa.

Tähän asti yhteiskunnan kehityksen arvioinnin eniten käytetty mittari on 1930- ja 1940-luvuilla kehitetty bruttokansantuote (bkt) henkeä kohden (Costanza ym. 2009). Eriarvoisuuden kasvu ja syrjäytyminen, ympäristökysymysten korostuminen ja sosiaalisten suhteiden säröily ovat kuitenkin saaneet viime vuosina yhä useammat kansalaiset ja päättäjät kaipaamaan tämän lähinnä kansalaisten keskimääräisen hyvinvoinnin aineellisia edellytyksiä kuvaavan tunnusluvun ohella muuta, kokonaisvaltaisempaa tietoa ihmisten hyvinvoinnista. Erityisesti se, että bkt ei kuvaa ympäristötuhoja eikä eriarvoisuutta, kuten tuloeroja, on ruokkinut käsitystä, että bkt yliarvioi ihmisten hyvinvointia. Toisaalta bkt:stä jää myös pois tekijöitä, jotka lisäävät hyvinvointia. Siihen ei esimerkiksi lasketa mukaan palkatonta kotitaloustyötä. Muunkin markkinoiden ulkopuolella tapahtuvan, mutta bkt:hen periaatteessa sisältyvän, toiminnan mittaamiseen liittyy ongelmia esimerkiksi julkisen talouden tai harmaan talouden osalta. Jatkuvan teknisen kehityksen aikaansaama kestävä kulutustason kohoaminen jää nykyhetkellä toteutuvaa arvonlisää mittaavassa bruttokansantuotteessa niin ikään huomiotta.

Kritiikistä huolimatta bkt on pysytellyt vuosikausia monien päätösten, varsinkin taloudellisten, taustalla. Tämä on ymmärrettävää, koska bkt on talousteoriaan perustuva ja vankan tilastopohjan omaava keskeinen kansantalouden tilinpidosta laskettava tunnusluku, jonka avulla talouden kehitystä voidaan mitata luotettavasti samoin kuin vertailla maiden välisiä eroja. Kansantalouden tilinpitoa on kehitetty säännöllisesti vastaamaan yhteiskunnallisia muutoksia ja sitä on laajennettu liittämällä siihen inhimilliseen hyvinvointiin, luonnonvarojen käyttöön ja ympäristön tilaan liittyviä satelliittitilejä.

Kriittisessä keskustelussa on jäänyt varsin vähälle huomiolle se, että alun perin bkt kehitettiin ainoastaan taloudellisen toimeliaisuuden mittariksi ja sen heikkous hyvinvoinnin laadun mittarina tiedostettiin tutkijoiden ja asiantuntijoiden parissa alusta asti (Kuznets 1962). Toisin sanoen bkt:n ylikäyttö ei ole niinkään sitä tuottavien viranomaisten aiheuttamaa vaan enemmän sitä käyttävien poliitikkojen ja kansalaisten oman valinnan tulosta.

Keskustelu bkt:n riittävydestä yhteiskunnalliseksi mittariksi ei ole uusi. Sitä on käyty vuosikymmeniä muun muassa hyvinvointitutkijoiden parissa (esim. Michalos 2011). Viime vuosikymmenellä keskustelu kuitenkin voimistui ja laajeni kansainväliseksi poliittiseksi keskusteluksi. Keskustelu konkretisoitui syksyllä 2007, jolloin Euroopan komissio järjesti yhdessä Rooman klubin, Euroopan parlamentin, OECD:n ja WWF:n kanssa korkean tason konferenssin nimeltä "Beyond GDP". Sittenkin komissio on tuottanut tiedonantona tiekartan "GDP and beyond: Measuring progress in a changing world", jossa uusien indikaattoreiden kehittäminen paalutetaan viiteen tapaan mitata edistystä paremmin (EC 2009), jotka ovat

- bkt:n täydentäminen ympäristöä koskevilla ja sosiaalisilla indikaattoreilla
- mahdollisimman reaaliaikaisen tiedon hankkiminen päätöksenteon tueksi

- hyvinvoinnin jakautumisesta ja epätasa-arvosta kertovien tietojen täsmällisempi raportointi
- eurooppalaisen kestävä kehityksen tulostaulun kehittäminen ja
- kansantalouden tilinpidon laajentaminen ympäristöä koskeviin ja sosiaalisiin tekijöihin.

Eniten näkyvyyttä ja painoarvoa keskustelulle on tuonut Ranskan presidentti Nicolas Sarkozy'n vuoden 2008 alussa asettama niin kutsuttu Stiglitz-Sen-Fitoussi-komitea (SSF-komitea). Komitean raportti talouden suorituskyvyn ja yhteiskunnallisen edistyksen mittaamisesta julkistettiin syksyllä 2009 (Stiglitz ym. 2009). Siihen sisältyy 12 pääsuositusta (taulukko 1). Suositukset 1–5 liittyvät kansantalouden tilinpidon kehittämiseen, suositukset 6–10 koskevat elämän laatua ja suositukset 11–12 liittyvät kestävään kehitykseen. Raportti korostaa, että hyvinvoinnin mittaaminen on moniulotteinen haaste ja että siihen tarvitaan sekä objektiivisia että subjektiivisia, ihmisten kokemaa hyvinvointia kuvaavia mittareita.

Taulukko 1 Stiglitz-Sen-Fitoussi-komitean pääsuositukset (käännös Simpura 2009).

<p>Kansantalouden tilinpidon kehittäminen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kun arvioidaan aineellista hyvinvointia, on katsottava mieluummin tuloja ja kulutusta kuin tuotantoa. 2. On korostettava kotitalousnäkökulmaa. 3. Tuloja ja kulutusta sekä varallisuutta on tarkasteltava yhdessä. 4. On annettava enemmän painoa tulojen, kulutuksen ja varallisuuden jakautumiselle. 5. On laajennettava tulojen mittausta kattamaan myös muut kuin markkinatoiminnoista syntyvät tulot. <p>Elämän laatu</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Elämänlaatu riippuu ihmisten objektiivista olosuhteista ja kyvykkyyksistä (capabilities). On askelittain parannettava ihmisten terveyden, koulutuksen, omakohtaisten toimintojen ja ympäristöolosuhteiden mittaamista. Erityisesti on ponnistettava sellaisten yleisluontoisten ja luotettavien mittareiden kehittämiseksi, jotka kuvaavat sosiaalisia yhteyksiä, äänen saamista kuuluville politiikassa sekä turvattomuutta – ja joiden voidaan osoittaa ennustavan elämään tyytyväisyyttä. 7. Kaikilla ulottuvuuksilla elämänlaatumittareiden pitäisi pystyä kuvaamaan eriarvoisuutta ymmärrettävällä tavalla. 8. Tutkimuksia pitäisi suunnitella niin, että ne voivat ottaa huomioon eri elämänlaatualueiden väliset kytkennät kunkin henkilön kohdalla, ja tätä tietoa pitäisi käyttää, kun valmistellaan eri toimintalojkojen politiikkatoimia. 9. Tilastolaitosten täytyisi pitää saatavilla ne tiedot, joita tarvitaan eri elämänlaatu-ulottuvuuksien yhdistämiseksi ja erityyppisten indeksien rakentamiseksi. 10. Sekä objektiivisen että subjektiivisen hyvinvoinnin mittarit tarjoavat olennaista tietoa ihmisten elämänlaadusta. Tilastolaitosten pitäisi sisällyttää tutkimuksiinsa myös kysymyksiä oman elämän arvioinnista, mielihyväkokemuksista (hedonic experience) ja prioriteeteista. <p>Kestävä kehitys</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Kestävyyden arviointi vaatii hyvin identifioitua indikaattorikokoelmaa (dashboard, "näyttötäulu"). Sen komponenttien erottelava erityispiirre on, että ne voidaan tulkita erilaisten piilevien "varantojen" vaihteluna. Kestävyyttä kuvaava rahanmääräinen indikaattorikin kuuluu joukkoon, mutta tämän hetken osaamisvaiheessa sen pitäisi tyytyä olennaisesti kuvaamaan vain kestävyden taloudellista näkökulmaa. 12. Kestävyyden ympäristönäkökulma ansaitsee oman erillisen seurantansa, joka perustuu hyvin määritellyille fyysikaalisten indikaattorien joukolle. Erityisesti tarvitaan selkeä indikaattori, joka kuvaa sitä, miten lähellä olemme vaarallisen tason ympäristövahinkoja (kuten ilmastonmuutosta tai kalakantojen ehtymistä).

SSF-komitean suositusten toimeenpanoa edistää EU-maiden tilastoviranomaisten vuosille 2010–2011 muodostama ESS Sponsorship-ryhmä (luku 3.1.1).

Kolmas ajankohtainen keskustelun kirittäjä on OECD, joka on tehnyt pitkäjänteisesti työtä hyvinvoinnin kokonaiskuvan luovien indikaattoreiden kehittämiseksi ja erityisesti tiedon välittämisen edistämiseksi sähköisen median kautta. OECD on osallistunut aktiivisesti Stiglitzin suositusten toimeenpanon edistämiseen niin omassa työssään kuin osallistumalla edellä mainitun Sponsorhip-ryhmän työhön.

Myös Suomessa on käyty vilkasta keskustelua hyvinvoinnin mittaamisesta ja uusista bkt:tä täydentävistä indikaattoreista jo useamman vuoden ajan¹. Julkinen keskustelu ja SSF-komitean raportti yhdessä EU:n ja OECD:n hankkeiden kanssa johtivat yhdessä siihen, että myös suomalaiset päättäjät ottivat hyvinvoinnin laajemman mittaamisen tavoitteeksi. Pääministeri Mari Kiviniemen hallitusohjelmaan (VN 22.6.2010) kirjattiin tavoite, jonka mukaan

"Hallitus käynnistää valmistelun kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti laajemman kehitysindikaattorin käyttöön ottamiseksi bruttokansantuotteen rinnalle lähivuosina. Tällaiset indikaattorit kuvaavat talouden kehityksen lisäksi inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa."

Valmistelun käynnistämiseksi asetettiin asiantuntijaryhmä ajalle 1.10.2010–31.5.2011. Tämä raportti kuvaa asiantuntijaryhmän työn tulokset ja suositukset.

1.2 Asiantuntijaryhmä ja tehtäväksianto

Asiantuntijaryhmän puheenjohtajaksi asetettiin taloudellisten asioiden alivaltiosihteeri **Jukka Pekkarinen** valtioneuvoston kansliasta. Ryhmän sihteeriksi valittiin erityisasiantuntija **Ulla Rosenström** valtioneuvoston kanslian politiikka-analyyysiyksiköstä. Rosenström on suunnitellut ja vastannut valtioneuvoston kanslian osalta Findikaattori.fi-palvelun kehittämisestä. Hän on lisäksi osallistunut toistakymmentä vuotta erilaisten indikaattorikokeelmien tuottamiseen niin kotimaisissa kuin kansainvälisissäkin hankkeissa. Hän on myös tutkinut indikaattoreiden käyttöä.

Asiantuntijaryhmän kokoamisvaiheessa kuultiin useita poliittisia tahoja hallitusohjelmakirjaukseen johtaneista tavoitteista ja tarpeista. Hankkeen edetessä eri tahoja on informoitu. Aikataulun tiivyyden takia varsinainen asiantuntijaryhmä haluttiin kuitenkin pitää mahdollisimman pienenä. Ryhmään kutsuttiin yhdeksän jäsentä, joista kullakin on erityisosaamista hyvinvoinnin eri ulottuvuuksista tai sen mittaamisesta.

Tilastokeskuksessa kehittämisspäällikkönä työskentelevällä **Eeva Hamusella** on pitkä kokemus kansantalouden tilinpidosta ja bruttokansantuotteen laadinnasta. Hän on myös seurannut koko työuransa ajan hyvinvoinnin mittaamiseen liittyvää keskustelua ja osallistunut erityisesti palkatonta kotityötä koskeviin hankkeisiin. Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtaja **Seija Ilmakunnaksen** tutkimuskohteena on työn ja sosiaaliturvan taloustiede. Hän on aikaisemmin ollut mukana toimittamassa VATT:n Talouden rakenteet -tietopakettia. **Jari Lyytimäki** on vanhempi tutkija Suomen ympäristökeskuksen ympäristöpolitiikkakeskuksessa. Hänen asiantuntemusalueisiinsa kuuluvat muun muassa ympäristön tila -raportointi, tiedonvälitys ja ympäristöviestinnän tutkimus monitieteisestä näkökulmasta. Viestintäpäällikkö **Päivi Paasikoski** on työskennellyt pitkään valtioneuvoston kansliassa hallituksen ja pääministerin viestinnän sekä verkkoviestinnän parissa. Hän toi ryhmään näkemystä siitä, miten hyvinvoin-

---

¹ http://www.visili.fi/thinktank_onnellisuus_loppuraportti.htm

titiedosta tulisi viestiä. **Matti Pohjola** on Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun taloustieteen professori, joka tutkii teknologiaa, tuottavuutta ja talouskasvua. Ympäristöneuvos **Sauli Rouhinen** on Suomen kestävän kehityksen toimikunnan pääsihteeri ja kestävän kehityksen strategiaprosessien koordinaattori. Toimikunta käyttää kestävän kehityksen indikaattoreita sekä strategioiden arvioinnissa että politiikkakeskustelujensa tukena. **Hanna Rättö** työskentelee tällä hetkellä THL:ssä terveystaloustieteen tutkijana. Rättö on GPI-indikaattoriin perehtynyt tutkija, joka on myös julkaissut Suomen GPI:n ensimmäisen aikasarjan. **Juho Saari** on hyvinvointitutkimuksen professori ja Kuopion hyvinvointitutkimuskeskuksen johtaja Itä-Suomen yliopistossa. THL:ssä tutkimusprofessorina työskentelevä **Jussi Simpura** on aiemmin toiminut Tilastokeskuksen Elinolot-yksikön tilastojohtajana ja osallistunut Findikaattori.fi-palvelun valmisteluun. Hän on myös ollut Hyvinvointikatsaus-lehden päätoimittaja.

Asiantuntijaryhmän jäsenet ovat sekä aiemmin että kuluvan vuoden aikana osallistuneet moneen kansallisiin indikaattorihankkeisiin, kuten lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelman indikaattorityöhön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) INDI-hankkeeseen, kestävän kehityksen indikaattoriverkkoon, Findikaattorin rakentamiseen ja alueellisten kestävän kehityksen indikaattoreiden kehittämiseen.

Asiantuntijaryhmän asettamiskirje sisälsi myös toimeksiannon. Yksi tehtävistä oli "laatia kattava kartoitus mahdollisista olemassa olevista yhdistelmäindikaattoreista ja indikaattorikoelmista, joita voisi käyttää inhimillisen hyvinvoinnin ja ympäristön tilan mittaamisessa bruttokansantuotteen rinnalla. Lisäksi ryhmän tuli luoda katsaus kansainvälisen kehittämistyön vaiheeseen ja siellä käytyyn keskusteluun sekä olla yhteydessä samankaltaisia hankkeita käynnistäneisiin EU-maihin."

Hankkeelta odotettiin myös "suositusta käyttökelpoisista olemassa olevista yksittäisistä indikaattoreista, jotka kuvaavat yhteiskunnan edistystä laajasti huomioiden talouskasvun ohella myös inhimillisen hyvinvoinnin ja ympäristön tilan". Ryhmä on keskustellut laajasti toimeksiannon tämän osan tulkinnasta. Se on päätyttyä kantaan, että suositusta yksittäisen hyvinvointi-indikaattorin käyttöön ottamisesta ei ole perusteltua tehdä, koska hyvinvoinnin kehitystä ei voi ryhmän mielestä mitata yhdellä luvulla.

Asiantuntijaryhmän tuli myös "tehdä ehdotus niistä toimenpiteistä, joiden avulla laajemman tiedon aito käyttö on seuraavalla hallituskaudella mahdollista" ja joilla sitä edistetään ottamalla huomioon sekä tuottajan, julkaisijan, median että käyttäjien näkökulmat.

Asiantuntijaryhmä kokoontui seitsemän kertaa toimikautensa aikana. Tavoitteena oli käydä keskustelua hyvinvoinnin mittaamisen mahdollisuuksista käyttämällä hyväksi asiantuntijaryhmän sisäistä osaamista sekä ulkopuolisia asiantuntijoita. Kokouksissa pidettiin asiantuntija-alustukset seuraavista aiheista:

- Kansainväliset hankkeet ja trendit hyvinvoinnin mittaamiseksi (Ulla Rosenström, VNK)
- Findikaattori.fi-palvelun esittely ja kehittämismahdollisuuksien ideointi (Ulla Rosenström, VNK)
- Tilastokeskuksen hyvinvointia kuvaavat muuttujat (Eeva Hamunen, TK)
- Kansantalouden tilinpito (Eeva Hamunen, TK)
- Tilastojen ajantasaisuus (Riitta Harala, TK ja Päivi Hämäläinen, THL)
- Hyvinvointi ja kestävä kehitys (Matti Pohjola, Aalto-yliopisto)
- Ympäristön tilan seuranta (Jari Lyytimäki, SYKE)
- Kestävän kehityksen toimikunnan indikaattori-lehtiset (Ulla Rosenström, VNK)

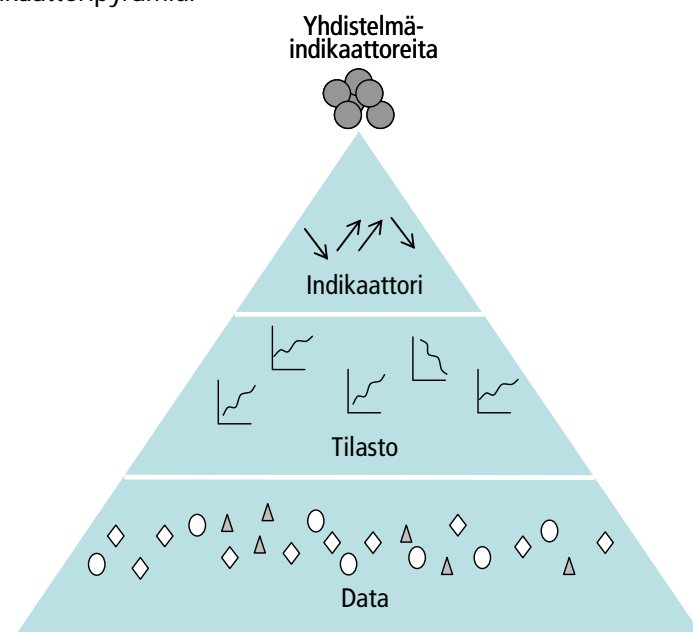
- Saksalais-ranskalainen asiantuntijaraportti Stiglitzin komission ehdotusten toimeenpanosta (Jussi Simpura, THL)
- Koettu hyvinvointi (Juho Saari, UEF ja Jussi Simpura, THL)
- Tiedon ja indikaattoreiden käyttö mediassa (Heikki Ali-Hokka, YLEn uutiset)

Varsinaisten kokousten ohella asiantuntijaryhmän jäsenet kutsuttiin Suomen kestävän kehityksen toimikunnan 16.2.2011 järjestämään teemakokoukseen "Miten mitata kestävä kehitystä ja hyvinvointia". Kokouksessa keskusteltiin sekä HYMY-työn etenemisestä että yhdistelmäindikaattoreiden käytöstä. Samana päivänä ympäristöministeriö järjesti vielä aiheesta työpajan, johon asiantuntijaryhmän jäseniä osallistui. Asiantuntijaryhmän puheenjohtaja on kerhtonut ryhmän työn edistymisestä muun muassa Tilastokeskuspäivässä 26.1.2011 ja Kestävän kehityksen toimikunnassa. OECD:n pääsihteeri Angel Gurría vieraili Suomessa pääministerin johtaman talousneuvoston kutsumana 10.2.2010. Tässä yhteydessä järjestettiin OECD:n johtavien asiantuntijoiden esitelmiin perustuva seminaari, jonka yhtenä keskeisenä aihepiirinä oli järjestössä meneillään oleva hyvinvoinnin mittaamiseen liittyvä työ.

2 HYVINVOINNIN JA YMPÄRISTÖNTILAN MITTAAMISELLE VALMIINA MONIA KEINOJA

Bruttokansantuotteen riittämättömyyteen ainoana hyvinvointimittarina on reagoitu Suomessa eri tavoin jo usean vuosikymmenen aikana. Julkisessa keskustelussa jännitteen on luonut kysymys siitä, voiko hyvinvointia kuvata yhdellä, bkt:n haastavalla luvulla vai tarvitaanko useita, hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia kuvaavia indikaattoreita. Tässä luvussa tiivistetään ensin keskeisimmät hyvinvointi- ja ympäristötiedon indikaattorityyppiset seurantavälineet. Sen jälkeen kuvaillaan mahdollisuuksia yhdistää inhimillisen hyvinvoinnin ja ympäristön tilan kehitystä kuvaavat indikaattorit yhteen lukuun tiivistyväksi hyvinvointi-indeksiksi. Tällaisen yhdistelmäindikaattorin sekä usean indikaattorin muodostaman mittariston välistä suhdetta kuvataan alla indikaattoripyramidin avulla (kuva 1). Kuvion pääviesti on, että tieto tiivistyy ja valikoituu pyramidin huippua kohti.

Kuva 1 Indikaattoripyramidi

2.1 Keskeiset kotimaiset hyvinvoinnin mittarit

Kansantalouden tilinpito yhteiskunnan aineellisen vaurauden kuvausjärjestelmänä on Suomessa vanhaa perua. Ensimmäiset Suomen bruttokansantuotetta kuvaavat laskelmat tuotettiin Valter Lindbergin toimesta jo 1930-luvulla. Säännönmukaista, YK:n toimesta kehitettyä SNA-järjestelmään perustuvaa kansantalouden tilinpitoa alettiin Suomessa julkaista vuodesta 1948 lähtien. Järjestelmää on kehitetty YK:n suositusten ja myöhemmin niihin nojaavien Eurostatin säännösten mukaisesti.

Kansantalouden tilinpitoa käytetään laajasti talouden seurannassa ja analyysissä, talouspolitiikan suunnittelussa sekä julkisessa keskustelussa. Sen sisältämiä tietoja avataan yleisölle esimerkiksi Tilastokeskuksen omien julkaisujen avulla. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT julkaisee vuosittain Suomen taloutta ja sen kehitystä käsittelevän *Talouden rakenteet* -nimisen laajan tietopakettin kirjana ja internetissä. Se kuvaa kuvioin ja selitystekstein kansantalouden ja erityisesti julkisen talouden rakenteellisia kehityspiirteitä. Se sisältää myös hyvinvointieroja ja ympäristöä käsittelevät osiot. Rakennerraportti julkaistaan vuorovuosin suomen- ja englanninkielisenä.

Suomessa on pitkä perinne myös hyvinvoinnin ja elinolojen mittaamisessa tunnuslukujen avulla. Talousneuvosto julkaisi vuonna 1972 raportin "Elämän laatu, tavoitteet ja mittaaminen" (Talousneuvosto 1972). Suomeen luotiin valtaosin juuri 1970-luvulla elinoloja kuvaava tilastojärjestelmä, josta yleisesti käytettiin sosiaali-indikaattorien nimitystä (Marjomaa (toim.) 2000).

Sosiaali-indikaattorien kulta-aika 1970-luvun Suomessa muistutti monin tavoin nykyistä hyvinvoinnin mittaamiskeskustelua. Tiedon keräämistä elämisen laadusta suoraan kansalaisille suunnatuin kyselyin laajennettiin ja perustettiin lukuisa joukko hyvinvoinnin eri osa-alueita kuvaavia toistuvaistutkimuksia. Yhtenäisestä sosiaali-indikaattorilähtökohdasta huolimatta kuvausalue pirstoutui kuitenkin erillisiksi omavaraisiksi tilastoalueiksi.

Kuvausjärjestelmän hajanaisuutta pyrittiin korjaamaan kokoomajulkaisuille, joihin koottiin temaattisia katsauksia hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Niiden saama suuri suosio ilmentää laajoja kokonaisuuksia monipuolisesti kuvaavan, tulkitun tiedon tarvetta. Suuritoisyytensä takia kokoomajulkaisujen tuottaminen jäi epäsäännölliseksi. Ongelmaa korjaamaan perustettiin neljännesvuosittain ilmestyvä *Hyvinvointikatsaus*-aikakauslehti. 2000-luvulla tuotettiin viranomaisten toimesta myös useita kokoomajulkaisuja, kuten *Lapsi 2007* (Tilastokeskus 2007) ja *Suomalaisten hyvinvointi* (Vaarama ym. 2010). Kokoomajulkaisujen tietosisältöjen leimaa antavana piirteenä on pyrkimys valita kuvauksen kohteet niiden yhteiskuntapoliittisen relevanssin perusteella ja kuvata teemoja ymmärrettävästi mutta samalla moniulotteisesti.

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja sitä ennen STAKES on myös pitänyt yllä rekisteripohjaista *SOTKANet*-indikaattori-tietokantaa suomalaisten hyvinvointiin liittyvistä tilastoista. THL kehittää parhaillaan myös temaattisia, erityisesti terveyteen liittyviä tietokantoja. Tietokannat ovat tyypillisesti faktavarastoja, joiden tietojen käyttö ja tulkinta edellyttää asiantuntemusta.

Uusin THL:n hanke on nimeltään "Terveyden, hyvinvoinnin ja palvelujen avainindikaattorit - INDI". Sen tavoitteena on määrittää suppea terveyden, hyvinvoinnin ja terveys- ja sosiaalipalvelujen avainindikaattoreiden kokoelma valtakunnalliseen, alueelliseen ja myös paikalliseen käyttöön. Avainindikaattorit tarjotaan helppokäyttöisen ja ilmaisen verkkopalvelun, Hyvinvointikompassin, kautta. Palvelu avataan vuonna 2012.

Mitatun tiedon ohella hyvinvoinnista ja onnellisuudesta on myös toivottu subjektiivisia mittareita. Koetun hyvinvoinnin kuvaaminen on ollut erityisesti tutkijayhteisöjen ja mielipidetutkijoiden aluetta, mutta aiheen käsitteellistämiseen ja mittareihin on viime vuosina alettu panostaa myös jatkuvaan, vakiintuneeseen tilastointiin pyrkivissä organisaatioissa. Tilastotoimessa on julkaistu niukalti sellaista tilastotietoa, joka perustuu kansalaisten omaan kertomukseen hyvinvoinnistaan. Tilastokeskuksen haastattelututkimuksissa on kyllä ajoittain kartoitettu tätäkin puolta. Laajat elinolotutkimukset 1980- ja 1990-luvuilla sisälsivät kysymyksiä sekä tyytyväisyydestä elämään yleisesti että erityisiin elämänalueisiin. Myös vapaa-ajan tärkeys ja merkitys ihmisille on ollut tärkeä teema. Työolotutkimuksessa on kartoitettu säännöllisesti työelämän hyvinvointia. Tulo- ja elinolotutkimuksessa tutkitaan taloudellista hyvinvointia ja ajankäyttötutkimukseen ollaan kehittämässä kansalaisten oman ajankäytön tyydyttävyyttä kuvaavia mittaustapoja.

Koetun hyvinvoinnin mittaamisen ja indikaattorien ongelmana on, ettei ole olemassa vakiintunutta eikä laajaan käyttöön levinnyttä käsitte pohjaa sen paremmin kuin empiirisiä sovelluksiakaan. Asiantuntijat ovat kuitenkin panostaneet tällaisten ihmisten hyvinvointikokemuksia kuvaavien indikaattoreiden kehittämiseen aiempaa enemmän.

Yhteiskunnan tilan arvioinnissa on saanut viime vuosina kasvavaa huomiota osakseen myös hyvinvoinnin kestävyuden näkökulma. Tässä on kysymys siitä, kuluttaako vallitsevan hyvinvoinnin ylläpito erilaisia tulevien sukupolvien hyvinvoinnin ylläpitoa tukevia varantoja tavalla, joka kalvaa sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. Hyvinvoinnin kestävyyttä voidaan arvioida lähinnä taloudellisesta, sosiaalisesta ja ekologisesta näkökulmasta. Taloudellisessa kestävyudessa pyritään arvioimaan talouden fyysisen ja inhimillisen pääomakannan muutoksia. Sosiaalisessa kestävyudessa taas on kyse laajasti yhteiskunnan eheyttä kuvaavan sosiaalisen pääoman – monitahoisesta ja vaikeasta – arviointirytyksestä. Ekologisen kestävyuden näkökulmassa pyritään mittaamaan ihmisyyhteisön luonnolle aiheuttamaa räsitystä, kuten päästöjä, luonnon monimuotoisuuden ehtymistä, uusiutumattomien luonnonvarojen kulumista ja ekosysteemien toimintakyvyn säilymistä.

Ympäristön kuormitusta ja tilaa mitataan Suomessa useiden seurantojen avulla². Ympäristön merkitystä hyvinvoinnille on arvioitu myös yksittäisissä raporteissa 1970-luvulta lähtien. Ensimmäinen laajasti noteerattu raportti oli 1992 julkaistu *Ympäristön tila Suomessa*. 2000-luvulla siirryttiin pääasiassa verkkopohjaiseen raportointiin. Ihmisten hyvinvointiin liittyvää ympäristötietoa on nykyisin saatavilla lukuisista eri internetportaaleista (muun muassa www.ymparisto.fi, www.luonnontila.fi, www.ilmanlaatu.fi). Päätöksentekijöille suunnattua *Luonnonvarat ja ympäristö* -katsausta julkaistiin valtion budjettiesityksen yhteydessä vuosina 1994–2006. Säännöllisesti ilmestyvistä, indikaattoryyppisistä ympäristötietoa kokoavista julkaisuista merkittävin on Tilastokeskuksen *Ympäristötilasto*, jota on julkaistu vuodesta 1972 lähtien ja säännöllisesti vuosittain vuodesta 2000 lähtien (Tilastokeskus 2010).

---

² <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=318409&lan=fi>

Kolmeen ulottuvuuteen (talous, ympäristö ja sosiaalis-kulttuurinen) perustuvan kokonaisku-
van yhteiskunnan kehityksestä tarjoavat Suomen kestävän kehityksen indikaattorit, joita on
kehitetty ja julkaistu vuodesta 2000. Sitä ennen Suomi osallistui aktiivisesti YK:n kestävän
kehityksen indikaattoreiden valintaan. Kotimaisesta työstä on vastannut ympäristöministeriö,
ja indikaattoreiden päivitys ja julkaiseminen ovat Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tehtä-
viä.

SYKE on myös osallistunut aktiivisesti kansainvälisiin kestävän kehityksen indikaattorihankkei-
siin, erityisesti EU:n sisällä. Indikaattorityöhön ovat osallistuneet myös lähes kaikki muut mi-
nisteriöt. Ympäristöministeriö, SYKE ja Suomen kestävän kehityksen toimikunta ovat käyttä-
neet kestävän kehityksen arvioinnissa 2000-luvulla useita yhdistelmäindikaattoreita (esimer-
kiksi ESI, EPI, EF ja SSI) sekä osallistuneet niiden jatkokehittelyyn.

Toinen kansallinen kokoava indikaattoripohjainen tietolähde on Findikaattori.fi, joka panostaa
noin sadan indikaattorin voimin tiedon käyttäjäystävälliseen ja ajantasaiseen tarjontaan. Pal-
velu on tuotettu Tilastokeskuksen ja valtioneuvoston kanslian yhteistyönä ja sen ylläpitoon ja
sisällön kehittämiseen osallistuvat kaikki ministeriöt.

Jotkin hyvinvointia kuvaavista yhdistelmäindikaattoreista ovat ajoittain näkyneet mediassa, ja
myös päätöksentekijät ovat olleet niistä kiinnostuneita. Esimerkkejä tällaisista laajaa mielen-
kiintoa herättäneistä indekseistä ovat ympäristökuormitusta kuvaava ekologinen jalanjälki
sekä YK:n Human Development Index (HDI). Näitä hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia yhteen kie-
tovia mittareita toisaalta kaivataan ja halutaan mutta myös toisaalta kritisoidaan runsaasti
metodologisten heikkouksien ja läpinäkymättömyyden vuoksi.

Kaiken kaikkiaan Suomessa on erinomaiset edellytykset välittää laadukasta tietoa hyvinvoin-
nista niin päätöksentekijöille kuin kansalaisillekin. Seurantaan soveltuvasta tiedosta ei ole
monillakaan aloilla pulaa, vaan kyse on enemmänkin tiedon löytymisestä ja käyttämisestä.
Indikaattorikokoelmien käytöstä tehdyissä tutkimuksissa on osoittautunut, että niiden käyttö
usein jää vähäiseksi tai kapean joukon piiriin (esim. Lyytimäki ym. 2011; Rosenström 2009;
Pintér ym. 2005). Tiedon löytymisen ja käytön ohella haasteena on sen ajantasaisuus, jota
erityisesti käyttäjät pitävät hyvin tärkeänä (Rosenström 2009).

2.2 Kartoitus mahdollisista hyvinvoinnin yhdistelmäindikaattoreista

Asiantuntijaryhmän tehtävänä oli kartoittaa olemassa olevia yksittäisiä yhdistelmäindikaatto-
reita, joita voisi käyttää inhimillisen hyvinvoinnin ja ympäristön tilan mittaamisessa bruttokan-
santuotteen rinnalla. Kartoitustyön aloittamisen jälkeen kävi ilmi, että Sitra oli juuri julkaise-
massa raportin keväällä 2010 tehdystä kartoituksesta "Esiselvitys hyvinvointi-indikaattoreista.
Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet" -raportin (Hoffrén ym. 2010)³. Esiselvitys kuvailee
useita yhdistelmäindikaattoreita tarkastellen niitä SWOT-analyysillä sekä arvioiden niiden
käyttökelpoisuutta Suomen kannalta (Taulukko 2). HYMY-ryhmä kävi keskustelua yhdistel-
mäindikaattoreista kyseisen julkaisun pohjalta eikä täten tehnyt omaa erillistä kartoitusta.

---

³ <http://www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksi%C3%A4-sarja/Selvityksi%C3%A4%2032.pdf>

Taulukko 2 Sitran esiselvityksessä esitellyt yhdistelmäindikaattorit (Hoffrén ym. 2010).

- Bkt
- Vihreä bkt
- Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW (Kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksi)
- Genuine Progress Indicator, GPI (Aidon kehityksen indikaattori)
- Simplified ISEW, SISEW (Yksinkertaistettu ISEW)
- The New Welfare Index, NWI (Uusi (saksalainen) hyvinvointi-indeksi)
- Genuine Savings, GS (Todelliset säästöt)
- Human Development Index, HDI (Inhimillisen kehityksen indeksi)
- Sustainable Society Index, SSI, (Kestävän yhteiskunnan indeksi)
- Environmental Performance Index, EPI (Ympäristöllisen suorituskyvyn indeksi)
- Environmental Sustainability Index, ESI (Ympäristön kestävyysindeksi)
- Ecological Footprint, EF (Ekologinen jalanjälki)
- Happy Life Years, HLY, (Onnellisten elinvuosien indeksi)
- Happy Planet Index, HPI (Onnellisen maapallon indeksi)
- National Accounts of Well-being, NAW (Kansallinen onnellisuustilinpito)
- Gross National Happiness, GNH (Bruttokansanonnellisuus)
- Canadian Index of Wellbeing, CWI (Kanadalainen hyvinvointi-indeksi)

Moniin yhdistelmäindikaattoreihin liittyy sekä periaatteellisia että käytännöllisiä ongelmia. Monet lisättävistä tai vähennettävistä eristä ovat markkinattomia, eikä niillä ole yksiselitteistä hintaa. Esimerkiksi luonnonvaraisen metsän häviäminen tai kotona tehtävä hoitotyö ovat vaikea arvottaa. Lisäksi monia muuttujia sisältävä yhdistelmäindikaattori ei näytä erillisten muuttujien kehityskulkuja, ellei indikaattorin osakomponentteja ole mahdollista esittää erikseen (Saltelli ym. 2007).

Uusissa, kansantalouden tilinpidon kokonaissuureiden pohjalle rakennetuissa yhdistelmäindikaattoreissa bkt:stä vähennetään tai siihen lisätään myös sellaisia eriä, joita ei voida mitata rahamääräisesti arvonlisän, kansantulon tai kulutuksen tavoin. Tällaisen yhteen- ja vähennyslaskun lopputulos on absurdi, koska eri aikasarjat eivät ole yhteismitallisia (Savela 2009). Eriytyisen ongelmallisia ovat kulutuksesta vähennettävät erät, kuten rikollisuuden, vapaa-ajan menetyksen, työttömyyden, auto-onnettomuuksien, saastumisen ja luonnonvarojen kulumisen kustannukset. Niitä voi sinänsä laskea euroissa, mutta suurin osa ei sisälly yksityiseen kulutukseen, josta niitä voisi luontevasti vähentää niin sanotusti turhana tai hyvinvointia vahingoittavana kulutuksena.

Monissa yhdistelmäindikaattoreissa käytetyt subjektiiviset oletukset ovat ongelmallisia. Esimerkiksi Suomelle laskettu GPI olettaa, että kansalaiset olisivat hyvinvointinsa näkökulmasta valmiit vähentämään tämänhetkistä kulutustaan keskimäärin liki 30 prosenttia saadakseen vastineeksi yhtä pienet tuloerot kuin Suomessa oli 1980-luvun lopulla. Matti Pohjolan (2011) mukaan GPI:ssä eriarvoisuudelle annettu paino on peräti viisinkertainen eriarvoisuuden kulutustutkimuksissa keskimäärin saamaan painoon verrattuna.

Erilaisten yhdistelmäindikaattoreiden suosio selittyy osin sillä, että mitä enemmän tilastotietoja on saatavilla ja mitä laajemmalla alueella niitä tuotetaan, sitä hankalammaksi käyttäjille on tullut kokonaiskuvan muodostaminen. Media nostaa mielellään esiin eri maita koskevia vertailuja, joita on tehty yhdistelmäindikaattorien avulla (esimerkiksi ekologinen jalanjälki tai Newsweek-lehden ”Maailman parhaat maat” elokuussa 2010). Tämä johtuu paljolti juuri siitä, että yhdistelmäindikaattorit tarjoavat helposti ymmärrettävän tavan vertailuihin. Myös monet poliitikot ja muut päätöksentekijät pitävät yhdistelmäindikaattorien tarjoamaa yksinkertaiselta vaikuttavaa viestintää miellyttävimpänä vaihtoehtona. Toisaalta tutkimukset (Sebastien ym. 2010) ovat osoittaneet, että mitä enemmän poliitikot tietävät yhdistelmäindikaattoreiden si-

sällöstä ja painotuksista, sitä vähemmän he niitä haluavat käyttää konkreettisen päätöksen apuvälineenä.

Indikaattorikokoelmia ja yhdistelmäindikaattoreita on siis olemassa paljon. Käyttäjät, erityisesti poliittiset päätöksentekijät ja media, haluavat selkeitä viestejä kehityksen suunnista. Yksittäisten yhdistelmäindikaattorien luomat viestit voivat tuntua selkeämmältä kuin kymmeniä indikaattoreita käsittävät kokoelmat, mutta toisaalta yksittäinenkin moniaineksinen indikaattori sisältää runsaasti rajauksia, painotuksia ja oletuksia, jotka käyttäjän tulisi tuntea. Jatkuvasta kehitystyöstä huolimatta yhteiskunnassa on edelleen selvästi puute luotettavasta, kansainvälisesti vertailtavasta ja selkeästä tiedosta inhimillisen hyvinvoinnin kehityksestä ja ympäristön tilasta koko monimutkaisuuden kattavassa käyttökelpoisessa muodossa.

3 KANSAINVÄLINEN KEHITTÄMISTYÖ

HYMY-työn aikana merkittävimpiä käynnissä olleita kansainvälisiä hankkeita ovat edellä (luku 1.1) mainitut SSF-komitean raportin suosituksia toimeenpaneva ESS Sponsorship -ryhmä, OECD Measuring Progress -hanke sekä vuoden 2010 lopulla Isossa-Britanniassa lanseerattu hyvinvoinnin mittaamishanke, johon kuuluu merkittävä koetun hyvinvoinnin komponentti. Ison-Britannian hanke noteerattiin syksyllä laajasti myös suomalaisessa keskustelussa. Ranskalais-saksalaisen ministerineuvoston asettama asiantuntijaryhmä tuotti oman näkemyksensä hyvinvoinnin mittareista joulukuussa 2010 (CAE & GCEE 2010). Raportti on vaikuttanut myös EU:n piirissä tehtävään kehitystyöhön. Sen lisäksi Saksan liittopäivät ovat käynnistäneet oman indikaattorityönsä. Tässä luvussa kuvataan mainittuja hankkeita pääpiirteittäin.

3.1 "ESS Sponsorship Group on Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development" toteuttaa SSF-komitean suosituksia

Kansainvälinen tilastoyhteisö muodosti yhteisen "ESS Sponsorship Group on Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development" vuoden 2010 keväällä. Ryhmän tavoitteena on konkretisoida erityisesti SSF-komitean ja EU:n "GDP and beyond" -tiedonannon suosituksia. Työtä johtavat Ranskan tilastovirasto INSEE ja Eurostat.

Sponsorship-ryhmä koostuu neljästä työryhmästä (Task Forces), joista kolme käsittelee substanssikysymyksiä ja yksi koordinoi työtä ja yhteensovittaa sitä muihin kansainvälisiin hankkeisiin. Tavoitteena on ollut tuottaa kevään 2011 aikana kunkin työryhmän raportti ja koota kesällä 2011 koko Sponsorship-ryhmän yhteinen loppuraportti. Tämän on määrä valmistua syyskuussa ja hyväksyä Euroopan tilastojärjestelmäkomitean (ESSC) kokouksessa marraskuussa 2011. Työryhmien tehtävät ja raportoinnin tila toukokuussa 2011 ovat seuraavat:

Task Force 1:n tehtävänä on ollut edistää kansantalouden tilinpidossa olevien kotitalouksien tulotietojen käyttöä. Ryhmän tavoitteena oli ehdottaa kotitalouksien tuloihin liittyviä indikaattoreita, joita voisi käyttää EU-tasolla. Lisäksi ryhmän tuli edistää kotitalouksia koskevien varallisuustietojen tuottamista, laajentaa tulomittareita kotitalouksien itselleen tuottamiin palveluihin ja tarjota informaatiota tulojen, kulutuksen ja varallisuuden jakautumisesta.

Task Force 2:n mandaatti on tehdä suosituksia ympäristön kestävyden (Environmental sustainability) mittaamisesta. Työryhmän raporttiluonnos sisältää kymmenen periaatetta

ympäristöindikaattoreiden muodostamisesta, käytöstä ja viestinnästä. Lisäksi raportti listaa erilaisia suosituksia ja hyviä käytäntöjä eri maista.

Task Force 3:n tehtävä on varsinaisten hyvinvoinnin ja elämänlaadun indikaattoreiden valinta. Työryhmän toukokuussa 2011 saatavilla olevassa raporttiluonnoksessa esitetään hyvinvointi-indikaattoreille kriteerejä sekä ehdotetaan vajaan 40 indikaattoria yhdeksästä eri ulottuvuudesta. Ulottuvuudet pohjautuvat sekä SSF-komitean raporttiin että ranskalais-saksalaisen ministerineuvoston asettaman asiantuntijatyöryhmän esiiin tuomiin teemoihin. Tämän laajan indikaattorikokoelman lisäksi työryhmä esittää suppeampaa mittaristoa, jossa on yhteensä 16 indikaattoria. Kaikkiin yhdeksään ulottuvuuteen ei tässä suppeammassa mittaristossa ole ehdotettu indikaattoria. Hyvinvointikehikon ulottuvuudet ovat

- materiaaliset elinolot
- terveys
- koulutus
- tuottavat ja arvossa pidetyt toiminnot
- hallinto ja perusoikeudet
- vapaa-aika ja sosiaaliset suhteet
- luonto ja muu elinympäristö
- taloudellinen ja fyysinen turvallisuus ja
- tyytyväisyys elämään.

Työryhmän suosituksiin kuuluu myös selvityksen laatiminen kunkin indikaattorin tietojen saatavuudesta ja lähteistä. Lisäksi indikaattoreiden tulisi mahdollistaa säännöllinen ja ajantasainen seuranta, keskittyä vaikuttavuuteen panosten sijasta (esimerkiksi koulutusjärjestelmän vaikuttavuus on parempi kuin koulutukseen käytetyt määrärahat). Indikaattoreilla tulisi olla selkeä yhteys poliittiseen keskusteluun ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Niiden tulisi sisältää sekä objektiivisesti mitattavia että subjektiivisiin arviointeihin perustuvia suureita. Yleensä indikaattorit esitetään kansallisina trendeinä, vaikka tosiasiasa paikallistason päätökset vaikuttavat usein huomattavasti enemmän ihmisten hyvinvointiin.

Viestinnällisten näkökohtien perusteella kullekin ulottuvuudelle ehdotetaan muodostettavaksi synteettinen yhdistelmäindikaattori, jonka rinnalla esitetään kunkin ulottuvuuden merkittävin yksittäinen indikaattori. Tätä hyvinvoinnin eri ulottuvuuksittain tapahtuvaa syntetisointia suositellaan myös edellä mainitun ranskalais-saksalaisen ministerineuvoston asettaman asiantuntijaryhmän raportissa.

Suunnitelmana on julkaista näitä EU:n yhteisiä hyvinvointi-indikaattoreita jatkuvasti internetissä ja lisäksi painettuna, kokoavana julkaisuna viiden vuoden välein ja kevyenä versiona vuosittain.

Task Force 4:n tehtävä on koordinoita edellä esiteltyjen työryhmien työtä sekä tuottaa rakenne loppuraportille. Rakenteesta on jo kerrottu sen verran, että sen sisältö on käytännössä muotoutumassa eri työryhmien tuloksien esittelyksi mukaan lukien uusi indikaattorilista kustakin.

Sponsorship-ryhmän työhön linkittyä vahvasti myös Eurooppalainen tulo- ja elinoloilasto (EU-SILC). Myös tähän tilastoon kehitetään hyvinvoinnin mittaristoa, joka tulee ensimmäisen kerän tuotantoon vuonna 2013 myös Suomessa. Hankkeessa pitäydytään muun muassa European Social Survey -tutkimuksessa jo testattuihin mittareihin. Tutkimus tehdään yli 30 Euroopan maassa ja sen vertailukelpoisuutta kontrolloidaan. EU-SILC:ssä on selvästi suuremmat otokset sekä luotettavammat taustaluokitukset kuin muissa kansainvälisesti vertailukelpoisiin tuloksiin pyrkivissä tutkimuksissa on tapana.

Suomi ei ole osallistunut Sponsorship-ryhmän työhön. Tilastokeskuksen edustajat ovat kuitenkin seuranneet työtä tiivistä ja kertoneet siitä myös HYMY-ryhmälle. Lisäksi HYMY-asiantuntijaryhmän sihteeri on ollut aktiivisesti yhteydessä Sponsorship-työryhmän Eurostatin sihteeristöön ja käynyt heidän kanssaan vuoropuhelua muun muassa indikaattoreiden käytöstä ja käyttäjistä. Sponsorship-työryhmän extranet-palvelimella olevat työryhmien kokouspaperit ovat olleet HYMY-asiantuntijaryhmän käytettävissä. Asiantuntijaryhmä korostaa, että Suomella tulisi olla valmius omaksua Eurostatin kehitystyön tulokset. Tätä edesauttaa se, että kansallisen mittaristomme kehittämisessä otetaan jo etukäteen Sponsorship-ryhmän linjaukset riittävässä määrin huomioon.

3.2 OECD:n "Measuring progress"-hankkeen uusi hyvinvoinnin mittaristo

OECD käynnisti vuonna 2007 Global Project -nimisen yhteistyöhankkeen, jossa on mukana monia toimijoita ja maita. Suomi on mukana hankkeen kansainvälisessä koordinaatioryhmässä. Hanketta edelsivät erilaiset yhteiskunnan edistystä mittaavat suppeammat selvitykset sekä kaksi kansainvälistä suurta tapahtumaa Palermossa (2004) ja Istanbulissa (2007) ja vuonna 2009 maailmanfoorumi Busanissa, Etelä-Koreassa.

OECD:n työ on 2000-luvulla aikaansaanut enemmänkin kiinnostusta aihepiiriä kohtaan ja eri tahojen verkostoitumista kuin konkreettisia mittareita tai vastaavia varsinaisia tuloksia. Hankkeen tavoitteena on kerätä olemassa olevia hyvinvointia kuvaavia tilastoja, kehittää tilastointia, identifioida puutteita ja tukea kehitysmaiden tilastotuotantoa. Myös tiedonvaihto ja -välitys ovat olleet tehokkaita, ja Busanissa avattiin merkittävä Wiki-pohjainen tiedonvälityskanava⁴ edistykseen liittyvistä indikaattorihankkeista.

OECD julkaisee syksyllä 2011 indikaattoripohjaisen raportin "How's life?". Raportti rakentuu taulukossa 3 olevan hyvinvoinnin viitekehikon ympärille sisältäen noin 24 avainindikaattoria ja 24 toissijaista indikaattoria. Raportissa kuvataan indikaattoreiden avulla kansallisia kehitystrendejä sekä valotetaan hyvinvoinnin jakautumista sukupuolen, iän, tulojen tai koulutuksen mukaan. Indikaattorikokoelmaan otetaan tässä vaiheessa mukaan hieman rajatumminkin ympäristön kestävyteen liittyviä indikaattoreita.

Taulukko 3 OECD:n hyvinvointikehikko (OECD 2011).

Englanniksi	Suomeksi
Material conditions	Aineelliset edellytykset
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Income and wealth ▪ Jobs and earnings ▪ Housing 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tulot ja varallisuus ▪ Työ ja ansiot ▪ Asuminen
Quality of life	Elämän laatu
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Work and life ▪ Health status ▪ Education and skills ▪ Social connections ▪ Civic engagement and governance ▪ Environmental quality ▪ Personal security ▪ Subjective well-being 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Työ ja muu ajankäyttö ▪ Terveys ▪ Koulutus ja osaaminen ▪ Sosiaaliset suhteet ▪ Osallistaminen ja hallinto ▪ Ympäristön tila ▪ Kansalaisten turvallisuus ▪ Koettu hyvinvointi

⁴ www.wikiprogress.org

"How's life?" -raportista tuotettiin lyhyt versio toukokuussa 2011 pidettyjä OECD:n 50-vuotisjuhlallisuuksia varten. Tässä yhteydessä esiteltiin myös vuorovaikutteinen internet-työkalu, jonka avulla käyttäjät voivat rakentaa ja räätälöidä oman hyvinvoinnin yhdistelmäindikaattorinsa⁵. "Better Life Index" perustuu "How's Life?" -raportin avainindikaattoreihin, jotka on ryhmitelty 11 ulottuvuuden (lähes identtiset taulukon 3 kanssa). Antamalla oman painoarvon eri ulottuvuuksille, käyttäjä voi laskea itselleen indeksin. Työkalu paljastaa luonteeltaan tavalla hyvinvoinnin moniulotteisuuden ja sitä koskevan kokonaisarvion arvosidonnaisuuden.

OECD:n hyvinvoinnin mittaamistyötä johtava tilastojohtaja Martine Durand vieraili Suomessa HYMY-hankkeen aikana edellä mainitussa talousneuvoston järjestämässä seminaarissa (luku 1.2), jolloin asiantuntijaryhmällä oli mahdollisuus käydä keskustelua hyvinvoinnin mittaamisesta hänen kanssaan.

"Measuring progress" -hankkeeseen liittyy myös metodologista työtä, jossa SSF-raportin (ks. edellä jakso 3.1.) suuntaviivojen mukaisesti kehitetään kotitaloussektoria koskevaa tilastoinformaatiota. Vuoden 2010 lopussa perustettiin kaksi asiantuntijaryhmää, joiden määräaika kestää 2012 loppuun.

Ensimmäinen työryhmä kehittää kotitalouksien tulo-, kulutus- ja varallisuustilastojen integrointia. Tavoitteena on kehittää erityisesti varallisuustilastoinnin määritelmiä ja ohjeistusta sekä viitekehystä tulojen, kulutuksen ja varallisuuden jakaumien laadinnalle ja analyysille. Toinen työryhmä tarkastelee kansantalouden tilinpidon ja mikrotilastojen eroja ja kehittää menetelmää, jolla kotitalouksia koskevat jakaumatiedot voidaan yhdistää kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin makrotietoihin. Tavoitteena on tuottaa kotitalouksia koskevia jakaumaindikaattoreita. HYMY-asiantuntijaryhmä pitää tärkeänä, että tämän kehitystyön tuloksia hyödynnetään tehokkaasti myös Suomeen kehitettävässä hyvinvoinnin mittaristossa.

3.3 Ison-Britannian hyvinvointityössä kansalaisten mielipide tärkeää

Isossa-Britanniassa käynnistettiin syksyllä 2010 nelivuotinen hanke, jossa kehitetään uusia mittareita hyvinvoinnin seurannaksi. Hankkeen poliittinen taustahahmo on pääministeri David Cameron, ja sitä toteuttaa Office of National Statistics (ONS)⁶.

Kehittämistyön tavoitteena on ensimmäisessä vaiheessa herättää keskustelua hyvinvoinnista ja kartoittaa internetkyselyn avulla kansalaisten näkemyksiä siitä, mikä vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa ja onnellisuuteensa. Tulosten pohjalta muodostetaan uusi hyvinvoinnin mittauskehikko, johon tulee joko uusia tai jo käytössä olevia indikaattoreita. Työtä ohjaa erittäin arvovaltainen ryhmä, johon kuuluu tunnettujen tutkijoiden lisäksi muun muassa Eurostatin pääjohtaja ja OECD:n nykyinen ja entinen tilastojohtaja. Työssä ei tavoitella niin sanottua yhden luvun yhdistelmäindikaattoria, mutta OECD:n "Better Life Index" -työkalun kaltaista käyttäjän omia painoja hyödyntävää sovellusta harkitaan.

Tavoitteena on julkistaa ensimmäinen versio mittaristosta syksyllä 2011. Mittaristossa olevien indikaattoreiden määrästä ei ole vielä päätetty, mutta tavoitteena on pitää kokoelma pienenä

---

⁵ <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>

⁶ <http://www.ons.gov.uk/well-being>

eli noin kymmenessä indikaattorissa. ONS keskittyy verkkojulkaisemiseen ja pyrkii mittariston osalta erityisen innovatiiviseen esittämistapaan OECD:n viitoittamalla tiellä.

HYMY-asiantuntijaryhmä on sopinut brittien työtä johtavan henkilön kanssa säännöllisestä yhteydenpidosta. Pyrkimyksenä on, että Ison-Britannian kehitystyön tuloksia voitaisiin aikanaan hyödyntää myös meillä erityisesti hyvinvoinnin subjektiivisen ulottuvuuden arvioinnin ja hyvinvoinnin mittariston esittämistavan osalta.

3.4 Saksan liittopäivät etsii yhtä indikaattoria täydentämään bkt:tä

Saksa ja Ranska asettivat korkean tason poliittisella päätöksellä yhteisen asiantuntijaryhmän työstämään ehdotusta SSF-komitean suositusten suuntaiseksi mittaristoksi. Asiantuntijaryhmän ehdotuksena vuoden 2010 lopulla oli 27 indikaattorin mittaristo, joka kattaa talouden, elämänlaadun ja kestävyuden pääulottuvuudet. Kestävyuden indikaattoreissa pääpaino on talouden kestävyudessa sosiaalista ja ekologista kestävyyttä unohtamatta.

Samaan aikaan Saksassa maan liittopäivät asetti marraskuussa 2010 oman komiteansa selvittämään kysymyksiä, jotka koskevat kasvun, hyvinvoinnin ja elämisen laadun suhteita.⁷ Komitealla on viisi tehtävää, joista hyvinvointi-indikaattorikysymykset ovat yksi. Muut tehtävät liittyvät kestäväan talouteen, resurssien säästöön teknologian kehityksen avulla, kestäväksi muotoutuvaan yhteiskuntapolitiikkaan sekä työelämään, kulutuskäyttäytymiseen ja elämäntyyliin. Hyvinvoinnin mittausta koskevassa kohdassa tehtäväksi annetaan kokonaisyhyvinvoinnin tai yhteiskunnan kokonaisedistyksen mittarin kehittäminen. Toimeksiannossa puhutaan systemaattisesti vain yhden indikaattorin kehittämisestä. Sen tulisi perustua objektiiviseen mittaamiseen, olla vertailukelpoinen ja toimia bkt:n täydennyksenä. Yhtään esikuvamittaria ei erikseen mainita, mutta tehtävään kuuluu myös olemassa olevien mittarivaihtoehtojen vertailu. Ehdotuksessa pitää tunnistaa myös tietoaukot ja mittarin laatimiseen tarvittavat tilastotyön voimavarat. Komitean ehdotuksen tulee valmistua kulumassa olevalla vaalikaudella, siis noin vuoden 2013 puoliväliin mennessä.

Suomessa on HYMY-asiantuntijaryhmän käsityksen mukaan syytä pitää silmällä myös tätä kunnianhimoista yhden yhdistelmäindikaattorin kehittämistä painottavaa työtä. Asiantuntijaryhmä ei kuitenkaan pidä perusteltuna vastaavaan hyvinvoinnin yhdistelmäindikaattoriin tähtäävän työn käynnistämistä myös meillä.

3.5 Muissa Pohjoismaissa keskustelu hyvinvoinnin mittaamisesta vähäistä

Pohjoismaat ovat vuosikymmeniä olleet hyvinvoinnin mittaamisen kärkimaita maailmassa ja seuraavat aktiivisesti nyt käynnissä olevaa laajaa kansainvälistä keskustelua. Ne eivät kuitenkaan ole ryhtyneet kansallisiin erillisratkaisuihin. Suomea lukuun ottamatta Pohjoismaissa ei ole näkyvää julkista keskustelua hyvinvoinnin mittaamisen vaihtoehtoista. Tosin Norjassa on valtion talousarvioehdotusten yhteydessä keskusteltu koetun hyvinvoinnin ja jopa onnellisuuden mittaamisesta.

Puheenjohtajamaa Suomen aloitteesta Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristöneuvosto käsitteli keväällä 2011 kysymystä ympäristönäkökulman huomioon ottavien mittarien käytöstä

---

⁷ <http://www.bundestag.de/bundestag/ausschuesse17/gremien/enquete/wachstum/index.jsp>

täydentämään muita hyvinvointimittareita. Keskustelussa toivottiin, että tällaisia täydentäviä mittareita olisi syytä pitää nykyistä näkyvämmiin esillä. Samalla korostettiin, että Pohjoismaiden tulee näissä pyrkimyksissä mieluummin olla mukana käynnissä olevissa laajoissa kansainvälisissä hankkeissa kuin ryhtyä rakentamaan omia mittareita. Keskustelu ei ole vielä edennyt laajemmalle Pohjoismaiden ministerineuvoston jatkokäsittelyyn eikä toimenpide-ehdotuksiksi.

3.6 Päätelmiä kansainvälisistä suuntaviivoista

Yllä mainittujen hankkeiden ohella monissa muissakin maissa, esimerkiksi Luxemburgissa, Italiassa ja Belgiassa, on virinnyt kiinnostusta kehittää uusia hyvinvoinnin indikaattoreita. Toisaalta on myös maita, kuten Itävalta ja Sveitsi, joilla on toimivat hyvinvointiulottuvuuden sisältävät kestävä kehityksen indikaattoriseurantajärjestelmät eikä sen vuoksi tarvetta uusille indikaattoreille ole.

Yhteistä kansainvälisellä rintamalla on se, ettei yhden luvun käyttöön ottamiselle bkt:n rinnalle tai korvaajaksi ole merkittävää kannatusta. Useamman indikaattorin kokoelmaa on pidetty tähän asti itsestään selvytenä, koska eri hyvinvoinnin ulottuvuuksia ei katsota voitavan yhdistää. Vielä viime syksynä puhuttiin mittaristoista (dashboard), jotka sisältäisivät 10–20 indikaattoria, mutta kevään mittaan on monelta taholta esitetty ajatuksia laskea yhteen yhteensopivia muuttujia hyvinvoinnin eri ulottuvuuksilta. Tässä ollaan kuitenkin hyvin varovaisia ja esimerkiksi OECD ja Ison-Britannian ONS esittää, että internetpohjainen yhdistely ja muuttujien keskinäinen painotus jätetään käyttäjälle. On myös todennäköistä, että internetin tarjoama mahdollisuus esittää hyvinvointitietoa aiempaa visuaalisemmin ja vuorovaikutteisemmin vähentää tulevaisuudessa valmiiksi laskettujen yhdistelmäindikaattorien kysyntää ja helpottaa laajempien, mittaristotyyppisten esitysten käyttöä.

Suomi ei ole suoraan mukana kansainvälisissä hankkeissa. Suomen tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan sekä ennakkoon että käsittelyn aikana tilastojen kehittämistä koskevan lainsäädännön tai suositusten sisältöön. Lisäksi tilastojen uudistamistyössä otetaan Suomessa huomioon kansainvälisen vertailtavuuden vaatimukset. Asiantuntijaryhmän käsityksen mukaan Suomen tulisi yhä aktiivisemmin osallistua meneillään oleviin eurooppalaisiin hyvinvointi-indikaattoreiden yhteistyöhankkeisiin ja vaikuttamaan niissä. Välttämättömänä asiantuntijaryhmä pitää sitä, että meillä kehitettävä kansallinen hyvinvoinnin mittaristo ottaa riittävässä määrin ennakkoon huomioon EU:n säädösten muodossa tulossa olevat velvoitteet sekä hyödyntää samalla innovatiivisesti OECD:n piirissä sekä kansallisissa kehityshankkeissa esille nousseita oivalluksia. Tässä tulisi kiinnittää huomiota erityisesti indikaattoritiedon tehokkaiseen viestintään, jonka osalta myös Suomessa on edelleen paljon kehitettävää.

4 ASIANTUNTIJARYHMÄN EHDOTUKSET TOIMENPITEIKSI

HYMY-asiantuntijaryhmä pitää esitystensä lähtökohtana SSF-komitean suosituksia, ja ryhmän ehdotukset ovat niiden kanssa sopusoinnussa. Ryhmä pitää perusteltuna, että Suomessa käyttöön otettavassa hyvinvoinnin kuvausjärjestelmässä otetaan EU:n Sponsorship-ryhmän ohella soveltuvin osin huomioon myös OECD:ssä tehtävä työ samoin kuin eräiden Euroopan maiden omissa hankkeissa kehitteellä olevat innovatiiviset ratkaisut. Näiden avulla voidaan parantaa erityisesti tietojen viestittävyttä ja kuvausjärjestelmän käytettävyyttä. Ryhmä

toteaa yksimielisesti, että bkt ei ole riittävä ainoaksi hyvinvoinnin mittariksi ja että sen rinnalle tarvitaan huomattavasti monipuolisempaa tietoa hyvinvoinnin eri ulottuvuuksista täysipainoisen kuvan luomiseksi. Hyvinvoinnin kuvaamisen ongelma ei kuitenkaan ole ensisijaisesti tiedon puute vaan se, miten tieto esitetään käyttäjille hyödyllisellä ja houkuttelevalla tavalla niin, että käyttäjät pystyvät yhdistelemään eri osatekijöitä koskevia tietoja ja niiden perusteella täydentämään omaa käsitystään yhteiskunnan tilasta. Lisäksi tiedon käyttäjille tulisi viestiä saatavilla olevasta tiedosta huomattavasti aktiivisemmin.

4.1 Kehitetään tiivis hyvinvoinnin mittaristo

Ryhmä esittää, että Suomessa luodaan bruttokansantuotteen, tai yleisemmin kansantalouden tilinpidon, rinnalle tiivis indikaattorikokoelma eli mittaristo, joka tarjoaa havainnollisen kokonaiskuvan hyvinvointimme tilasta ja sen perustan kestävydestä. Mittaristoa ylläpidetään osana Findikaattori.fi-palvelua, ja se on helppo tulostaa niin sanottuna visuaalisena näyttötauluna. Arvion peruste tarjotaan käyttäjälle sekä laadullisena tulkintana että yhden avaintilastokuvion muodossa.

4.1.1 Mittariston rakenne

Alla olevassa taulukossa 4 esitetään ryhmän alustava hahmotelma mittariston koostumuksesta. Perusajatus on, että eri hyvinvoinnin ulottuvuuksia tarkastellaan sekä niiden keskimääräisen tilan että jakaumien avulla. Jakaumat voivat olla muuttujasta riippuen sosio-ekonomisia, alueellisia tai ikäryhmittäisiä. Ryhmä pitää tärkeänä, että mittaristoon sisältyy nykyistä enemmän myös koetun hyvinvoinnin indikaattoreita ja kiinnittää huomiota niiden edelleen kehittämisen tarpeeseen.

Mittariston ulottuvuudet pohjautuvat lähinnä OECD:n Measuring Progress -hankkeen hyvinvoinnin viitekehykseen. Asiantuntijaryhmän mielestä on järkevää käyttää tätä pitkän kehitystyön tuloksena syntynyttä, suomalaisiin oloihin samalla hyvin sopivaa perusrakennetta. Eri indikaattoreita sen sijaan tulee räätälöidä ottamaan huomioon tarkemmin omat kansalliset tarpeemme. Taulukon 4 mittaristo on tästä näkökulmasta laadittu yleispiirteinen ehdotus. Varsinaista käyttöön otettavaa mittaristoa tulee kehittää yhteistyössä laajemman asiantuntija- ja käyttäjäverkoston kanssa.

Tavoitteena tulisi olla, että mittaristosta voi yhdellä silmäyksellä todeta, mikä on hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien tila ja mihin suuntaan se on muuttunut edellisestä mittauskerrasta. Samalla tavalla on voitava helposti nähdä, miten hyvinvoinnin eriarvoisuus ja sosio-ekonomiset erot ovat kehittyneet ja ovatko erojen muutossuunnat kasvu vai supistuminen. Kiinnostavaa on myös erojen muutossuunnan jatkuvuus (esimerkiksi pitkään jatkuva tuloerojen kasvu) (Saari (toim. 2011).

Mittaristo kasvaa helposti laajaksi. Hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien sisälläkin tarvitaan erilaisia indikaattoreita. Esimerkiksi ulottuvuudella "Tulot ja varallisuus" koko maan tulotasoa voi kuvata kansantulolla ja väestön tulotasoa kotitalouksien tuloja kuvaavilla kansantalouden tilinpidon luvuilla. Eri väestöryhmien tulotasoa ei kuitenkaan voi kuvata kansantalouden tilinpidon luvuin, alueellisia kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vertailuja lukuun ottamatta. Koko kotitaloussektorin aineellisen elintason mittariksi soveltuu kansantalouden tilinpidon luvuista parhaiten *kotitalouksien oikaistu käytettävissä oleva tulo*. Siinä on kotitalouksien saamien

tuotannontekijätulojen sekä saatujen ja maksettujen tulonsiirtojen ohella otettu huomioon julkisen sektorin kotitalouksille tarjoamien palvelujen arvo. Väestöryhmien tulotason mittariksi tarvitaan kuitenkin tietoa eri väestöryhmien käytettävissä olevista tuloista. Tätä tietoa ei kansantalouden tilinpito tarjoa, vaan sen osalta täytyy turvautua muihin tietolähteisiin, esimerkiksi tulonjakotilastoon. Tulonjakotilaston tiedoin syntyy kuvaus väestöryhmien tulotason eroista, joita ei toistaiseksi ole saatavilla kansantalouden tilinpidon käsittein.

Tällainen väestöryhmien tuloja ja tuloeroja koskeva tieto voi olla perustaulukossa linkin takana esiin napsautettavissa. Tuloeroja voi kuvata koko väestön tasolla yhdellä luvulla, kun käytetään tulonjakoaineistosta eikä kansantalouden tilinpidosta laskettua Gini-kerrointa tai muuta tulonjaon epätasaisuutta kuvaavaa mittaa. Sellainen on esimerkiksi eniten ja vähiten ansaitsevan tuloviidenneksen eroja kuvaava 80/20-suhde. Tulojen väestöryhmäeroja voi kuvata erillisellä erojen taulukolla, eniten ja vähiten ansaitsevan väestöryhmän tulojen suhdeluvulla tai sosio-ekonomisessa luokituksessa esimerkiksi ylempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden tulojen suhdeluvulla.

Eri ulottuvuuksilla on erilaisia tarpeita ja mahdollisuuksia kuvata tasoja ja eroja. Siksi mittariston eri sarakkeiden täyttö on mietittävä erikseen. Kaikkialla ei voi tiivistää tasoja ja eroja vain koko väestöä kuvaaviin lukuihin, eikä kaikilla ulottuvuuksilla ole mahdollista esittää väestöryhmätarkasteluja.

Erikseen on myös pohdittava kahta kansainvälisessä keskustelussa ajankohtaista kysymystä. Ensimmäinen koskee mahdollisuutta kuvata havaittu (ulkoisilla mittareilla mitattu) ja koettu hyvinvointi mittaristossa rinnakkain kolmella hyvinvoinnin pääulottuvuudella (talous, sosiaalinen elämänlaatu, ympäristön tila). Toinen kysymys koskee hyvinvoinnin kestävyyskäsitteilyä, niin ikään hyvinvoinnin kaikilla kolmella, taloudellisella, sosiaalisella ja ekologisella, ulottuvuudella. Pitkän aikavälin kestävyysarviointia on painotettu erityisesti ekologisen hyvinvoinnin alueella. Minkään yksittäisen ulottuvuuden mukaisten kestävyyskriteereiden ei kuitenkaan tulisi dominoida keskustelua esimerkiksi siten, että ekologinen kestävyysnäkökulma hautaisi alleen talouden kestävyys ja varsinkin sosiaalisen kestävyyskäsitteiden määrittävät ulottuvuudet. Taloudellisen kestävyyskäsitteiden ensisijaiset mittarit, fyysisen ja inhimillisen pääoman muutokset sekä teknologian kehitys, ovat sinänsä vakiintuneita, mutta niiden keskinäisen merkityksen arvioinnissa on vielä kehitettävää. Kuitenkin esimerkiksi sekä taloudelliseen että sosiaaliseen kestävyyskäsitteeseen kiinteästi liittyvän sukupolvinäkökulman sisällyttäminen mittaristoon vaatii jatkokehittelyä muista sosiaalisen kestävyyskäsitteiden näkökulmista puhumatta. Samoin on otettava huomioon, että eteenpäin katsova pitkän aikavälin kestävyysajattelu ei välttämättä sovellu sosiaalisen kestävyyskäsitteiden tarkasteluun siinä mielessä kuin sitä käytetään ekologisesta ja taloudellisesta kestävyyskäsitteestä puhuttaessa (Alila ym. 2011).

Taulukko 4 Ehdotus suomalaisen yhteiskunnan tila -mittariston rakenteeksi sekä esimerkinomaisia väriarvioita, jotka eivät pohjautu todellisuuteen (vihreä=hyvä, keltainen=huolestuttava / kehityssuunta epäselvä, punainen=hälyttävä).

	Ulottuvuus	Tasot	Erot/jakaumat	Kestävyys
Tulot				
Työllisyys				
Asuminen				
Työelämä				
Terveys				
Koulutus ja osaaminen				
Sosiaaliset suhteet				
Osallistuminen ja yhteisöllisyys				
Ympäristön tila				
Turvallisuus				
Koettu hyvinvointi				
Koettu ympäristöntila				

4.1.2 Valintakriteerit mittariston indikaattoreille

Hyvinvointimittariston uskottavuus ja käyttökelpoisuus pohjautuvat valittuihin indikaattoreihin. Kokemus on osoittanut, että kaikki perustellut valintakriteerit täyttäviä indikaattoreita on mahdotonta löytää. Lisäksi tiedon saatavuus voi nousta kynnyksykysymykseksi. Tämä on valittavaa, koska näin jotain tärkeitä hyvinvoinnin osatekijöitä saattaa jäädä keskustelun ulkopuolelle. Taulukon 4 etu on, että siihen voidaan jättää toistaiseksi tyhjiä kohtia ja tähdentää näin tietojen täydentämisen tarvetta. Tämän lisäksi voidaan käyttää jotain korvikeindikaattoria, kunnes haluttu tilasto on saatavissa.

Asiantuntijaryhmä esittää, että indikaattoreiden valinnassa tulee huomioida seuraavat kriteerit:

Indikaattorin tulee

1. olla ajantasainen ja mahdollisimman lyhyellä viiveellä käytettävissä
2. täyttää tilastollisen luotettavuuden kriteerit
3. olla ajallisesti ja alueellisesti kattava
4. tarjota selkeä viesti: indikaattorin suunta ja etäisyys suhteessa hyvinvoinnin kannalta tavoiteltavaan tilaan ovat helposti hahmotettavissa
5. nojautua pätevään teoriakehiksoon
6. omata selkeä politiikkakäytäntä
7. olla kansainvälisesti vertailtava
8. olla läpinäkyvä
9. perustua jatkuvaan ja säännölliseen tilastotuotantoon ja
10. tarjota ainesosa hyvinvoinnin kokonaiskuvan muodostamiseen.

4.1.3 Alustavia ehdotuksia mittariston indikaattoreiksi

Jo ennen mittariston rakenteen valintaa asiantuntijaryhmä keskusteli paljon hyvinvoinnin eri osa-alueiden keskeisistä indikaattoreista. Näiden keskustelujen pohjalta on mahdollista esittää alustavia ehdotuksia indikaattoreiksi, joita tulevassa mittariston kehittämistyössä voidaan hyödyntää. Varsinainen indikaattorivalintoja koskeva ehdotus jää kuitenkin jatkossa tapahtuvan asiantuntijatyön tehtäväksi. Indikaattoreita koskevia ehdotuksia ei esitetä ehdotetun mittariston rakenteen mukaisesti vaan lähinnä perinteisen taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen hyvinvoinnin mukaan. Lisäksi ryhmässä keskusteltiin koetun hyvinvoinnin mittaamisesta.

Taloudellisen hyvinvoinnin mittareiksi on kansantalouden tilinpidosta saatavilla useita hyvinvointia paremmin kuvaavia indikaattoreita. Ryhmä ehdottaa yhtenä mahdollisuutena asukasta tai kotitaloutta kohti laskettua kotitalouksien oikaistua käytettävissä olevaa tuloa (ks. 4.1.1), joka on kansantalouden tilinpidossa säännöllisesti vuosittain laskettava tieto ja joka tulevaisuudessa mahdollisesti saadaan myös neljännesvuosittain. Sen rinnalla voidaan myös esittää kotitalouksien todellinen kulutus. Molemmissa mittareissa on otettu huomioon julkisen sektorin tarjoamien palvelujen merkitys kotitalouksille.

Tuloeroja kuvaavien indikaattoreiden muodostamisessa on käytettävissä lähinnä tulonjakotilasto, josta voidaan laskea erilaisia tulonjaon tunnuslukuja. Tulonjakotilaston perusteella tuloeroja voidaan kuvata lisäksi erilaisin sosioekonomisin taustamuuttujin. Tulonjakotilasto ei kuitenkaan täysin vastaa käsitteisällöltään kansantalouden tilinpitoa ja sen tietojen julkaisemisella on suhteellisen pitkä viive. Asiantuntijaryhmä pitää erittäin tärkeänä, että mikäli kansainvälisesti kehitteillä oleva tulonjaon mittauksen integrointi kansantalouden tilinpidon lukuihin onnistuu, se otetaan käyttöön myös Suomessa. Tälle perustalle rakentuva tulonjakoindikaattori voitaisiin sisällyttää myös hyvinvointimittaristoon.

Teknologian kehitys on keskeinen hyvinvoinnin lisääjä, joten sen ja talouskasvun muiden lähteiden mittaamiseen tarvittavaa kansantalouden tuottavuustilinpitoa tulee kehittää. Myös teknologian kehitystä suoraan kuvaavia indikaattoreita tulee asiantuntijaryhmän käsityksen mukaan harkita, esimerkiksi tutkimus- ja kehitystoimintaa sekä laajakaistayhteyksien määrää. Eurooppa 2020 -ohjelmassa EU:n tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä kaikilla eurooppalaisilla olisi käytössään 30 megabitin laajakaistayhteys ja puolella jopa 100 megabitin yhteys, mikä myös puoltaa näitä teemoja.

Taloudellisen kestävyuden osalta asiantuntijaryhmä lisäksi suosittelee, että jatkotyössä selvitetäisiin mahdollisuus kehittää mittariston osaksi indikaattori, joka kuvaa julkisen talouden toimien vaikutuksia sukupolvien väliseen tulonjakoon.

Ympäristön tilan ja ihmisten hyvinvoinnin kytkös on useimmiten epäsuora tai viivästynyt (esimerkiksi ilmastonmuutos, biodiversiteetti, kemikaalit), mikä vaikeuttaa hyvinvointiin liittyvien indikaattoreiden valintaa. Sen vuoksi välittömimmät linkit saataisiin ympäristöterveyden kautta (esimerkiksi hiukkaset, melu, levähaitat, hajut, virkistäytyminen). Oleellista mittaristossa on nostaa esiin ympäristöindikaattoreiden avulla hyvinvoinnin ekologinen perusta. Ekosysteemipalveluiden eli elollisen luonnon ihmisille tuottamien erilaisten aineellisten ja aineettomien hyötyjen näkyväksi tekeminen on yksi mittariston keskeinen tavoite. Ekosysteemipalveluiden käsite on suhteellisen tuore, ja sitä kuvaavia indikaattoreita ollaan vasta kehittämässä. Muun muassa kansainvälisessä TEEB-hankkeessa (The Economics of Ecosystems

and Biodiversity) kehitettiin menetelmiä ekosysteemipalveluiden mittaamiseen. Toistaiseksi ekosysteemipalveluita on konkretisoitu käytännössä samoilla indikaattoreilla, joita on käytetty ympäristön tilan ja ympäristönsuojelun kuvaamiseen.

Asiantuntija-arvion mukaan realistiset indikaattorit kansallisiksi ympäristöntilaa kuvaaviksi indikaattoreiksi ovat

- luonnonvarojen kokonaiskäyttö
- energian kokonaiskäyttö
- luonnon monimuotoisuus (laji-indeksi?)
- kemikaalien käyttö (indeksi riskikemikaaleista?)
- kasvihuonekaasupäästöt ilmaan
- ravinnepäästöt vesistöihin
- ympäristömelulle altistuneet ja
- luonnon virkistyskäyttöä tms. kuvaava kokemusperustainen indikaattori.

Sosiaalisen ulottuvuuden tai elämänlaadun indikaattorit muodostavat merkittävimmän osan hyvinvoinnin perusulottuvuuksista. Näitä ovat esimerkiksi SSF-komitean raportissa (Stiglitz ym. 2009) terveys, koulutus, henkilökohtaiset toiminnot mukaan lukien työ, äänen saaminen kuuluville politiikassa sekä hallinnointi ja sosiaaliset yhteydet ja suhteet. Asiantuntijaryhmässä keskusteltiin runsaasti hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Ryhmä haluaa korostaa erityisesti eriarvoisuuden ja syrjäytymisen seurannan tärkeyttä. Uutta valmista ehdotusta ei tehty vaan katsottiin, että konkreettisten indikaattorien tuottamisen pohjaksi sopii hyvin esimerkiksi yllä mainittu SSF-komitean jaottelu.

Koetun hyvinvoinnin mittaaminen on hyvinvointi-indikaattorien aihealueista vakiintumattomin sekä kansainvälisellä että kansallisella tasolla. Myös koetun hyvinvoinnin pitäisi tavoittaa niin talouden, elämänlaadun kuin ympäristön tilan ulottuvuudet. Asiantuntijaryhmässä esitetyssä katsauksessa tuotiin esiin, että yksittäisten ihmisten kokemaan hyvinvointiin vaikuttavat keskeisesti

- tulevaisuuden odotukset
- eriarvoisuuden kokeminen
- oman talouden hallinta: tulojen ja menojen tasapaino
- ajankäytön tasapainoisuus
- yhteiskunnan oikeudenmukaisuus
- yhteiskunnallinen luottamus ja
- todellisuuden hahmottaminen.

Luettelon viimeinen kohta "todellisuuden hahmottaminen" viittaa siihen, että rajoittunut tai manipuloitu tieto asioiden tilasta voi johtaa muutoksiin koetussa hyvinvoinnissa: olot koetaan paremmiksi tai huonommiksi kuin miltä ne paremman tiedon varassa voisivat tuntua. Hyvinvointipolitiikalla pyritään yleensä vaikuttamaan olosuhteisiin niin, että ne tuntuisivat ihmisistä paremmilta. Todellisuuden hahmottamiseen vaikuttava politiikka taas pyrki äärimmillään saamaan ihmiset kokemaan olonsa paremmiksi, vaikka olosuhteet eivät olisi muuttuneet.

Suomessa on runsaasti kokemusta indikaattorien valinnasta, kehittämisestä ja julkaisemisesta. Sitä tulee hyödyntää jatkotyössä. Esimerkiksi Suomen kansallisen kestävä kehityksen kokonaisarviointiraporttiin (Ramboll 2009) sisältyy joukko indikaattorien kehittämis ehdotuksia.

Paras on tässäkin hyvän vihollinen. Jos mittaristo pyritään kehittämään täydelliseksi ja kaikenkattavaksi, se voi menettää helposti havainnollisuutensa ja käyttökelpoisuutensa.

Tarkoitukseen sopivia lähdeaineistoja ei kaikilta osin ole valmiina saatavilla ainakaan siinä laajuudessa kuin olisi mittariston kannalta toivottavaa. Erityisesti tämä koskee varallisuutta ja koettua hyvinvointia koskevien tietojen kattavaa, säännöllistä ja nopeaa saatavuutta. Hyvinvointierojen kehityksen seurannan kannalta olisi myös tärkeää, että kyselyt ja haastattelut mahdollistaisivat luotettavan väestöryhmittäisen tarkastelun. Hyvinvointimittariston tilastopohjan kehittäminen aiheuttaa tilastoviranomaisille lisäresurssien tarvetta. Asiantuntijaryhmä pitää tärkeänä, että tiedonkeruun lisätarpeiden (otosten suurentaminen, uusien kysymysten kehittäminen, testaaminen ja sisällyttäminen tutkimuksiin) tyydyttämiseksi tilastoviranomaisille varataan riittävät resurssit.

4.2 Kehitetään Findikaattori.fi-palvelua

Tilastokeskuksen ja valtioneuvoston kanslian vuonna 2009 lanseeraama Findikaattori.fi-palvelu pyrkii tarjoamaan kattavan kuvan yhteiskunnan kehityksestä. Sen roolia erityisesti hyvinvointitietoa kokoavana, laajasti tunnettuna internetportaalina tulee asiantuntijaryhmän mielestä edelleen vahvistaa. Asiantuntijaryhmä esittää joukon erilaisia parannusehdotuksia, jotka on ryhmitelty sisällöllisiin ja teknisiin muutoksiin.

4.2.1 Sisältö

Findikaattorin haussa ei "hyvinvointi"-hakusana tuota tällä hetkellä lainkaan osumia. Tämän epäkohdan poistamiseksi esimerkiksi OECD:n tai ESS Sponsorship-ryhmän kehittämiä hyvinvoinnin viitekehikkoja tulee harkita Findikaattorin rakenteeksi. Toinen vaihtoehto on nostaa hyvinvointi omaksi teemakseen tai päävalikokseen nykyisten teemoittaisen ja hallitusohjelmitaisen tarkastelun rinnalle. Measuring Progress -hanke on kehittänyt myös laajemmän viitekehikon edistyksen mittaamiselle (Hall ym. 2010).

Sisällön kehittäminen tarkoittaa sekä uusia indikaattoreita että jo palvelussa olevien indikaattoreiden kehittämistä muuttuvan tietopohjan ja kansainvälisten suositusten mukaisesti. Esimerkiksi kansalaisten eriarvoisuuden mittareille, rahatalouden ulkopuolella oleville toiminnoille, koetulle hyvinvoinnille sekä sosiaalisen pääoman ja onnellisuuden mittareille tulee antaa palvelussa enemmän painoarvoa. Myös kansantalouden tilinpidon laajempaa käyttöä, erityisesti kotitaloussektoria koskevien tietojen osalta, tulee edistää.

Palvelussa ympäristön tilaan liittyvä tieto on nykyisellään melko vähäistä. Asiantuntijaryhmä tähdentää sen lisäämistä ja kehittämistä. Suomessa on saatavilla runsaasti ympäristötilan seurantatietoa, mutta sitä vaivaa hajanaisuus ja analyysin puute. Tiivistettyinä edellä luvussa 4.1.3 esitettyjä indikaattoreita tulee harkita osaksi palvelua.

Findikaattorin tietoja tulee tarjota mahdollisuuksien mukaan alueellisesti ja sosio-ekonomisesti eriteltynä sekä ulottaa aikasarjat mahdollisimman pitkälle taaksepäin. Tiedon ajantasaisuutta voidaan parantaa valitsemalla myös nopeasti tuotettavia indikaattoreita ja hyödyntämällä ennakkotietoja mahdollisuuksien mukaan. Erityisesti verotietoihin perustuvat tulonjakotiedot ovat haasteellisia (Ruotsalainen 2011). Niitä toivotaan huomattavasti nopeammin kuin mitä ne on mahdollista saada.

Indikaattoreiden käyttöä ja merkitystä pitää lisätä hyödyntämällä keskeisille politiikkatoimille asetettuja määrällisiä tavoitteita viitearvoina. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista osana Findikaattorin nykyistä toimintaa, mutta erillisissä palvelun tietoihin pohjautuvissa julkaisuissa tätä voi harkita. Palvelun indikaattorit voi myös linkittää tavoitteen sisältäville internetsivustoille silloin kuin se on mahdollista.

Palvelun sisältöä tulee kehittää tiedontuottajien ja -käyttäjien yhteistyöllä. Mikäli palvelun sisältöä kehitetään esitetyn mukaisesti, on myös uudelleen arvioitava eri toimijoiden ja ryhmien – esimerkiksi ministeriöiden välisen yhdyshenkilöverkoston ja palvelun ohjausryhmän – roolit, työnjaot ja kokoonpanot.

4.2.2 Käytettävyys ja markkinointi

Sisällöllisten muutosten lisäksi Findikaattorin käytettävyttä tulee kehittää keväällä 2011 teetetyn käytettävyysasiantuntijaselvityksen pohjalta. Selvitys esittää useita visuaalisia ja teknisiä parannuksia. Esimerkiksi sivuston navigointi on tällä hetkellä hankalaa ja tietoa on vaikea löytää. Keskeinen uusi elementti on sosiaalisen median käyttö eli käyttäjän mahdollisuus jakaa hyvänä pitämänsä indikaattorit muiden kanssa. Lisäksi palvelu voisi kertoa mitä indikaattoreita muut käyttäjät ovat katsoneet. Nämä uudistukset palvelisivat myös palvelun markkinointia merkittävästi.

Maailmalla korostetaan myös indikaattorisivustojen tarjoaman vuorovaikutuksen mahdollisuuden tärkeyttä: käyttäjien pitäisi voida kommentoida tietoja tai luoda ja jakaa itse muodostamiaan hyvinvoinnin indikaattoreita. OECD:n ”Better Life Index” on hyvä esimerkki tällaisesta palvelusta (luku 3.2).

Sekä EU:lla, OECD:llä että Isolla-Britannialla on erilliset hyvinvointi-internetsivut. Suomessa tuskin kannattaa kehittää erillisiä sivuja, mutta Findikaattorin aloitussivulle voisi tuoda linkkejä sekä kotimaisiin että kansainvälisiin hyvinvointia kokonaisvaltaisesti kuvaaviin lähteisiin. Tämä laajentaisi palvelun roolia kansallisena hyvinvointitiedon portaalina.

Findikaattorin kehitystyölle on varattava tarpeelliset resurssit niin Tilastokeskuksen kuin valtioneuvoston kansliankin budjetissa.

4.3 Lisätään julkista keskustelua hyvinvoinnista ja käynnistetään korkean tason arviointifoorumit

Suurin osa tämän päivän päättäjistä lienee siinä käsityksessä, että kärsimme tiedon suhteen runsaudenpulasta. Harva ehtii tai osaa hakea tietoa tutkimuksista tai raporttiviidakosta. Tietoverkoista saatavilla oleva tieto on pirstaloitunutta, mikä osaltaan vaikeuttaa viestintää. Vaikuttaa siltä, että tietoa haetaan runsaasti omien, luotettujen kontaktien kautta, ja esimerkiksi toimittajat soittavat suoraan tuntemilleen asiantuntijoille saadakseen tiedon nopeasti. Tänä päivänä suuri osa julkaisuista julkaistaan vain internetissä. Sähköisten raporttien ohella pienille painetuille töille on kuitenkin edelleen kysyntää, samoin analyyttistä tietoa tarjoaville tilaisuuksille.

Tarve tuottaa, välittää ja tiivistää tietoa päätöksentekijöille on todettu viime aikoina useissa hankkeissa (esim. VNK 2009; VNK 2011a; VNK 2011b). Hallitusohjelman seurannan kehittämishankkeen suositusten mukaan hallitus kokoontuu vuosittain strategiaistuntoon, jossa käydään läpi hallitusohjelman toteutuminen ja politiikka-hankkeiden tarkistustarpeet sekä hyödynnetään näihin liittyvää hallituksen päätöksentekoa tukevaa tutkimustietoa.

Asiantuntijaryhmä esittää, että vuosittaista strategiaistuntoa edeltäisi, esimerkiksi joka toinen vuosi, koko suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin tilaa arvioiva korkea tason foorumi, jossa tuotetaan avainviestejä poliitikoille. Toivottavaa olisi, että foorumin avaisi pääministeri ja se olisi avoinna keskeisille tutkijoille, kansalaisjärjestöjen edustajille, työmarkkinajärjestöille ja asiantuntijoille, tiedontuottajille sekä poliittisille päätöksentekijöille. Foorumin järjestelyvastuuta ehdotetaan olla valtioneuvoston kanslian politiikka-analyysiyksikölle.

Foorumissa käsiteltäisiin ajankohtaisia hyvinvointiteemoja tilastojen ja indikaattoreiden ohella myös asiantuntijapuheenvuoroissa, jotka pohjautuvat tuoreisiin tutkimuksiin, selvityksiin tai arviointeihin. Myös hyvinvoinnin mittariston päivitys olisi luontevaa julkaista hyvinvointifoorumien yhteydessä. Foorumien teemat vaihtelisivat sen mukaan, mitkä teemat hallitus haluaa nostaa erityiseen tarkasteluun strategiaistunnossaan. Monet hyvinvointi-ilmiöt muuttuvat niin hitaasti, ettei niiden vuosimuutosta voi luotettavasti mitata ja saatavilla olevat tiedot kuvaavat vahvasti jo mennyttä tilaa. Asiantuntijoiden ja tutkijoiden huolellinen arvio toimista tai vaihtoehtoista, joilla huolestuttavan trendin voisi korjata, olisi kuitenkin tärkeää.

Foorumin tärkeimmät tulokset voitaisiin tiivistää pieneen muistioon tai katsaukseen⁸, joka toimisi tietoaineistona hallituksen strategiaistunnossa. Tällaisella aineistolla voitaisiin myös avata ja käynnistää julkista keskustelua yhteiskunnan kannalta tärkeistä teemoista ja saada keskusteluun mukaan niin sidosryhmiä, yrityksiä kuin kansalaisiakin.

Foorumin järjestämiseen liittyy paljon tiedon keruuta. Kattavan kuvan saatavilla olevista ajankohtaisista tutkimustuloksista mahdollistaisi Tutkimus- ja innovaationeuvoston tutkimus- ja innovaatiopoliittisessa linjauksessa 2011–2015 esittämä eri ministeriöiden edustajien, tutkimustiedon hyödyntäjien sekä tutkimus- ja innovaatio-organisaatioiden edustajien muodostama korkea tason toimielin.

5 ASIANTUNTIJARYHMÄN SUOSITUSTEN TOIMEENPANO

5.1 Hyvinvoinnin mittaristo

Suomessa useat tahot tuottavat tutkimustietoa ja tilastoja. Sen vuoksi hyvinvoinnin mittareihin tähtäävä työ on tehtävä laajana eri tahojen yhteistyönä. Toimijoista avainroolissa ovat Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, Suomen ympäristökeskus ja Tilastokeskus. Lisäksi on huomioitava meneillään olevat kansainväliset vastaavat hankkeet ja niiden mahdollisesti luomat velvollisuudet.

---

⁸ Kestävän kehityksen toimikunnan sihteeristö ja sen indikaattoriverkko on tuottanut säännöllisesti lähes kymmenen vuoden ajan indikaattorilehdyköitä toimikunnan kokouksissa käytävää politiikkakeskustelua varten. Lehdykät ovat olleet erittäin suosittuja ja paljon käytettyjä. Kokouksiin osallistuvat yhteiskuntamme avainhenkilöt, joten indikaattoreilla on siten ollut hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lukijaan. Näitä kokemuksia tulee käyttää seminaarikatsauksen teossa.

Mikäli Suomelle lähdetään asiantuntijaryhmän esityksen mukaisesti kehittämään uutta erillistä mittaristoa tai mukauttamaan omiin tarpeisiimme ESS Sponsorship -ryhmän tai OECD:n ehdotuksia, tulee tätä varten asettaa jatkotyöryhmä, johon otetaan mukaan myös mittariston käyttäjätahoja. Käyttäjätahoja olisivat muun muassa poliittiset päätöksentekijät, heidän avustajansa, kansalaisjärjestöt ja media.

HYMY-asiantuntijaryhmä asetettiin samaan aikaan kun kansainvälisellä rintamalla tapahtui runsaasti kehitystyötä. Jatkotyössä on asiantuntijaryhmän mielestä myös syytä harkita sekä Eurostatin ja OECD:n ehdottamien indikaattoreiden soveltamista Suomeen sekä Suomen jatkoksa aktiivisempaa osallistumista näiden tahojen työskentelyyn.

Jatkotyöryhmä muokkaa ja jalostaa myös indikaattorien ja politiikan välisen suhteen pohdintaa, jotta mittaristolle taataan todellinen käyttö. Ryhmän tulisi täsmentää myös, mitä tulee tehdä tietoperustaisen päätöksenteon helpottamiseksi.

5.2 Findikaattori.fi-palvelu

Tilastokeskus ja valtioneuvoston kanslia jatkavat Findikaattorin sisällöllistä kehittämistä, ylläpitoa ja parantamista. Palvelun ylläpidolle ja kehittämistyölle tulee varata veloitteisiin nähden riittävä rahoitus myös jatkossa. Lisäksi sen käyttäjäystävällisyyttä tulee parantaa keväällä 2011 teetetyn käytettävyyssiasiantuntijasuosituksen pohjalta. Ministeriöiden välisen yhdyshenkilöverkoston ja palvelun ohjausryhmän rooleja, työnjakoa ja kokoonpanoa tulee tarkistaa.

5.3 Säännölliset arviointifoorumit

Säännöllisiä katsauksia varten tulee asiantuntijaryhmän käsityksen mukaan perustaa erillinen toimituskunta, joka valitsee ajantasaisista aiheista tuotettavia katsauksia. Aiheiden valinnassa auttaisi Tutkimus- ja innovaationeuvoston tutkimus- ja innovaatiopoliittisessa linjauksessa 2011–2015 esittämä eri ministeriöiden edustajien, tutkimustiedon hyödyntäjien sekä tutkimus- ja innovaatio-organisaatioiden edustajien muodostama korkean tason toimielin. VNK:n politiikka-analyysiyksikkö vastaa foorumeiden käytännön järjestelyistä. Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin tulee varata foorumin järjestämistä varten riittävä määräraha.

6 YHTEENVETO

Monen mielestä bkt on ylikäytetty hyvinvoinnin mittari. Ongelmaa ei kuitenkaan ratkaista yhden tai muutaman harvan uuden indikaattorin avulla. Tietoa on olemassa runsaasti ja siksi paremman ja aktiivisemmän viestinnän ja vuoropuhelun avulla päättäjien tietoisuutta hyvinvoinnin tilasta ja kehityksestä voidaan parantaa merkittävästi myös ilman uusia mittareita. Viestinnän parantamisessa tulee hyödyntää erityisesti OECD:n piirissä sekä kansallisissa kehityshankkeissa esille nousseita innovatiivisia oivalluksia internetin käytöstä.

Asiantuntijaryhmä on päätenyt kantaan, että suositusta yksittäisen hyvinvointi-indikaattorin käyttöön ottamisesta ei ole perusteltua tehdä, koska hyvinvoinnin kehitystä ei voi ryhmän mielestä mitata yhdellä luvulla. Mahdollisia yhteen indikaattoriin tähtäviä eurooppalaisia kehityshankkeita on kuitenkin syytä pitää silmällä.

Asiantuntijaryhmän suositukset tähtäävät hyvinvointitiedon käytön lisäämiseen päätöksenteossa ja julkisessa keskustelussa. Lisäämiseen tähtääviksi keinoiksi on valittu kolme toisiaan tukevaa ja toisiinsa linkittyvää ehdotusta: uusi hyvinvoinnin kokonaiskuvasta visuaalisesti viestivä mittaristo, Findikaattori.fi-palvelun edelleen kehittäminen sekä säännöllisesti järjestettävä korkean tason arviointifoorumi. HYMY-asiantuntijaryhmä pitää esitystensä lähtökohdina Stiglitz-Sen-Fitoussi-komitean suosituksia ja ryhmän ehdotukset ovat sopusoinnussa niiden kanssa. Kaikkien suositusten taustalla on kansainvälisen yhteistyön seuraaminen ja yhteensovittaminen kotimaisen työn kanssa. Lisäksi Suomen tulee osallistua vahvemmin kansainväliseen hyvinvointi-indikaattorityöhön, erityisesti EU:n ja OECD:n kanssa.

Raportissa esitetyt suositukset on koottu alla luetelmiksi kolmen pääotsikon alle:

Hyvinvoinnin mittaristo

Kansantalouden tilinpidon rinnalle luodaan tiivis mittaristo, jonka kehittämiseen liittyvät suositukset ovat:

- mittaristo tarjoaa havainnollisen kokonaiskuvan hyvinvointimme tilasta ja sen perustan kestävydestä
- mittaristo sisältää seurantatietoa aineellisesta hyvinvoinnista ja sen jakautumisesta, ympäristön tilasta sekä sosiaalisesta eheydestä ja kansalaisten kokemasta hyvinvoinnista
- mittaristoa ylläpidetään osana Findikaattori.fi-palvelua
- mittariston olottuvuudet pohjautuvat kansainvälisesti käytössä oleviin kehikkoihin
- mittaristoa kehitetään yhteistyössä laajemman asiantuntija- ja käyttäjäverkoston kanssa
- hyödynnetään aiempaa Suomessa olevaa kokemusta indikaattoreiden kehittämisestä ja käytöstä
- hyvinvoinnin mittareihin tähtäävä työ tehdään laajana eri tahojen yhteistyönä. Näistä avainroolissa ovat THL, SYKE ja Tilastokeskus.
- mittariston kehittämiseen tarvittavista lisäresursseista huolehditaan ao. laitosten tulosohjauksessa ja sekä tarvittavilta osin myös käyttöön osoitetuissa kokonaismäärärahoissa ja
- jatkokyöryhmä muokkaa ja jalostaa myös indikaattorien ja politiikan välisen suhteen pohdintaa, jotta mittaristolle taataan todellinen käyttö. Ryhmän tulee täsmentää, mitä tulee tehdä tietoperustaisen päätöksenteon helpottamiseksi.

Findikaattori.fi-palvelu

Findikaattorin sisältöön kohdistuvat ehdotukset ovat:

- hyvinvointitietojen korostamiseksi OECD:n tai ESS Sponsorship-ryhmän kehittämiä hyvinvoinnin viitekehikkoja harkitaan Findikaattori.fi-palvelun rakenteeksi tai nostetaan hyvinvointi omaksi teemakseen
- palveluun sekä lisätään uusia indikaattoreita että kehitetään joitakin indikaattoreita muuttuvan tietopohjan ja kansainvälisten suositusten mukaisesti
- kansalaisten eriarvoisuuden mittareille, rahatalouden ulkopuolella oleville toiminnoille, koetulle hyvinvoinnille sekä sosiaalisen pääoman ja onnellisuuden mittareille annetaan enemmän painoarvoa
- kansantalouden tilinpidon laajempaa käyttöä edistetään erityisesti kotitaloussektoria koskevien tietojen osalta
- ympäristön tilaan liittyvää tietoa lisätään
- tietoja tarjotaan alueellisesti ja sosio-ekonomisesti eriteltynä sekä ulotetaan aikasarjat mahdollisimman pitkälle taaksepäin

- tiedon ajantasaisuutta parannetaan valitsemalla myös nopeasti tuotettavia indikaattoreita ja hyödyntämällä ennakkotietoja mahdollisuuksien mukaan
- indikaattoreiden käyttöä ja merkitystä lisätään hyödyntämällä keskeisille politiikka-toimille asetettuja määrällisiä tavoitteita viitearvoina
- palvelun sisältöä kehitetään yhdessä tilastontuottajien kanssa ja
- ministeriöiden välisen yhdyshenkilöverkoston ja palvelun ohjausryhmän rooleja, työnjakoa ja kokoonpanoa tarkistetaan.

Findikaattorin käytettävyyden ja viestinnän parantamiseen kohdistuvat ehdotukset ovat:

- käytettävyyttä kehitetään keväällä 2011 teetetyt käytettävyyssiasiantuntijaselvityksen pohjalta.
- lisätään erityisesti sosiaalisen median käytön mahdollisuutta: käyttäjien pitää voida kommentoida indikaattoreita tai jakaa niitä "kavereilleen".
- palvelun aloitussivulle tuodaan linkkejä sekä kotimaisiin että kansainvälisiin hyvinvointia kokonaisvaltaisesti kuvaaviin lähteisiin. Tämä laajentaa palvelun roolia kansallisen hyvinvointitiedon portaalina.
- palvelun kehitystyölle on varattava tarpeelliset resurssit niin Tilastokeskuksen kuin valtioneuvoston kansliankin budjetissa.

Säännölliset arviointifoorumit

Arviointifoorumien järjestämiseen liittyvät suositukset ovat:

- Järjestetään joka toinen vuosi korkean tason foorumi, jossa arvioidaan suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin tilaa ja jossa tuotetaan avainviestejä poliitikoille
- foorumia varten tuotetaan painettu versio hyvinvoinnin mittaristosta
- foorumin järjestämiseen liittyvän tiedonkeruun hoitaa Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) esittämä eri ministeriöiden edustajien, tutkimustiedon hyödyntäjien sekä tutkimus- ja innovaatio-organisaatioiden edustajien muodostama korkeantason toimielin
- perustetaan erillinen toimikunta, joka valitsee ajantasaisista aiheista tuotettavia katsauksia
- foorumeiden käytännön järjestelyistä vastaa VNK:n politiikka-analyysiyksikkö ja
- valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin varataan foorumin järjestämistä varten riittävä määräraha.

LÄHTEET

- Alila, A., Gröhn, K., Keso, I. & Volk, R. 2011. Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. Helsinki 2011. 33 s. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:1 http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1557082
- Costanza, R., Hart, M., Posner, S. & Talberth, J. 2009. Beyond GDP: The Need for New Measures of Progress. The Pardee Papers, no. 4. Boston University. 37 s.
- Euroopan Komissio (EC). 2009. BKT ja muut indikaattorit. Edistyksen mittaaminen muuttuvassa maailmassa. KOM(2009) 433 lopullinen. Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0433:FIN:FI:PDF>
- French Conseil d'Analyse Économique (CAE) & the German Council of Economic Experts (GCEE). 2010. Monitoring economic performance, quality of life and sustainability. Joint Report as requested by the Franco-German Ministerial Council. http://www.sachverstaendigenrat-wirtschaft.de/fileadmin/dateiablage/Expertisen/2010/ex10_en.pdf
- Hall J., Giovannini, E., Morrone, A. & Ranuzzi, G. 2010. A Framework to Measure the Progress of Societies. OECD Statistical Directorate Working Paper No. 34, OECD, Paris.
- Hoffrén, J., Lemmetyinen, I. & Pitkä, L. 2010. Esiselvitys hyvinvointi-indikaattoreista. Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet. Suomen itsenäisyyden juhluvuoden rahasto - Sitra. Selvityksiä 32. <http://www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksi%C3%A4-sarja/Selvityksi%C3%A4%2032.pdf>
- Kuznets, S. 1962. How To Judge Quality. The New Republic.
- Lyytimäki, J., Rinne, J., Kautto, P. & Assmuth, T. (Toim.). 2011. Using indicators to assess sustainable development in the European Union, Finland, Malta and Slovakia. The Finnish Environment 4/2011.
- Marjomaa, Pertti (toim.): Tilastokeskus 1971–2000. Tilastokeskus 2000.
- Michalos, A. 2011. What Did Stiglitz, Sen and Fitoussi Get Right and What Did They Get Wrong? Soc Indic Res (2011) 102:117–129.
- OECD. 2011. OECD Work on Measuring Progress: Forthcoming deliverables (note by the Secretary-General. C(2011)27.
- Pintér, L., Hardi, P. & Bartelmus, P. 2005. Sustainable development indicators. Proposals for the way forward. Prepared for the United Nations Division for Sustainable Development (UN-DSD). International Institute for Sustainable Development.
- Pohjola, M. 2011. BKT ja hyvinvointi. Talous & Yhteiskunta 1/2011, s. 58-59.
- Ramboll. 2009. Kansallinen kestävä kehityksen arviointi 2009. Helsinki: Ramboll Consulting Management & Ympäristöministeriö. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=114806&lan=fi>
- Rosenström U. 2009. Sustainable development indicators: Much wanted, less used? Helsinki: Finnish Environment Institute. Monographs of the Boreal Environmental Research no. 33. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=101462&lan=en>
- Ruotsalainen, P. 2011. Jäävätkö tuloerot pysyvästi suuriksi? Hyvinvointikatsaus 1/2011. http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-03-07_001.html
- Saari, J. (toim.). 2011. Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Gaudeamus, Helsinki.
- Saltelli, A., Jesinghaus, J. & Munda, G. 2007. Well Being Stories.
- Savela, O. 2009. Hyvinvointia ei voi mitata yhdellä luvulla. Tieto&Trendit 1/2009.
- Sebastien, L., Bauler, T., Morse, S. & Kjerulf Petersen, L. 2010. Report on the influence of composite indicators on policy shaping. Deliverable report to FP7 funded POINT-project. http://www.point-eufp7.info/storage/POINT_%20WP5_D13.pdf
- Sen, A. 1999. Development as Freedom. University Press, Oxford.
- Simpura, J. 2009. Stiglitzin komissio paaluttaa yhteiskuntien edistyksen ja hyvinvoinnin mittaamisen tämän päivän maailmaan. Yhteiskuntapolitiikka. Nro 5.

- Stiglitz, J. E., Sen, A. & Fitoussi, J-P. 2009. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf
- Talousneuvosto. 1972. Elämän laatu.
- Tilastokeskus 2010. Ympäristötilasto. Vuosikirja.
- Tilastokeskus. Suomalainen lapsi 2007. Helsinki: Tilastokeskus
- Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.). 2010. Suomalaisen hyvinvointi 2010. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Valtioneuvosto (VN). 2010. Valtioneuvoston tiedonanto Eduskunnalle 22.6.2010 nimitetyn pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmasta. <http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/selonteot/fi.jsp>
- Valtioneuvoston kanslia (VNK). 2009. Poliittikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittäminen - Kuinka parantaa tiedonkäyttöä poliittisessa päätöksenteossa. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 6/2009. <http://www.vnk.fi/julkaisut/listaus/julkaisu/fi.jsp?oid=277419>
- Valtioneuvoston kanslia (VNK). 2011a. Hallituspolitiikan johtaminen 2010-luvulla - Tehokkaamman strategisen työskentelyn välineitä. Hallitusohjelman seurannan kehittämishanke KOKKA. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2011. <http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2011/j07-hallituspolitiikan-johtaminen/pdf/fi.pdf>
- Valtioneuvoston kanslia (VNK). 2011b. Poliittisen päätöksenteon tietopohjan parantaminen – tavoitteet todeksi. Poliittikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämistyöryhmän raportti. Helsinki:
- Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 8/2011. <http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2011/j08-poliittisen-paatoksenteon/j08-poliittisen-paatoksenteon/fi.pdf>

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 09 16001, 09 57811
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut